

Dünya Siyasetinde Haftalık Bülten

AFRİKA

CEZAYİR, siyasetini şekillendiren temel denklem geçmişten günümüze güvenlik, bürokrasi ve siyasi elitler arasında oluşan denge üzerine bina edilmiştir. Nijer, Mağrip, Mali, Tunus ve Libya'daki komşularıyla dostane ilişkilere sahiptir. Hatta, 2011'de başlayan Libya iç savaşında tarafsız bir duruş sergileyen Cezayir'in, Kaddafi ailesinin pek çok üyesine ev sahipliği yaptığı bilinmektedir. Böylece Cezayir, bölgesel komşularıyla Arap Mağrip Birliği'nin yeniden canlandırılmasında öncü bir rol üstlenmiştir. Fakat Mısır, Cezayir futbol takımının otobüsüne Mısırlı taraftarlar tarafından düzenlenen saldırı ve ardından Cezayir'de Mısırlılara yönelik misilleme saldırılarının ardından Kasım 2009'da Cezayir büyükelçisini geri çekmek zorunda kalmıştır. Bu durum ülkeler arası ilişkileri sekteye uğratmıştır.

Cezayir de çoğu ülke gibi göç konusunda göz önünde olan bir ülke konumundadır çünkü Libya ile birlikte göçmenlerin Avrupa'ya gidecekleri rotanın önemli bir noktasında bulunmaktadır. Genellikle göçmenlerin önce Cezayir'e ya da Libya'ya ulaştığı oradan da Akdeniz'i geçerek İtalya'ya ulaştığı bilinmektedir. Fakat Rojava'dan Avrupa'ya gitmek isteyen çok sayıda Kürt göçmen 23 Haziran günü Cezayir'de mahsur kalmıştır. Cezayir'in, Türkiye ile de ilişkileri mevcut durumda ilerlemektedir.

24 Haziran 2024 tarihinde T.C. Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz, Türk firmalarının Cezayir'de yaptıkları yatırımların 6 milyar doları aştığını belirterek, "30 bin civarında Cezayirli kardeşimize iş imkanı oluşturuyorlar. Bu yatırımların önümüzdeki dönem daha da artacağına inanıyoruz" şeklinde bir açıklama yapmış; kısa bir süre sonra da Cezayir'in Ankara Büyükelçisi Amar Belani, 2 Temmuz 2024 tarihinde TBMM Başkanı Numan Kurtulmuş ile basına kapalı bir görüşme gerçekleştirmiştir. Siyasi, bürokratik ve ekonomik ilişkiler ışığında, Cezayir'in Arzew Limanı'ndan yola çıkan, Bahamalar bandıralı 2004 yapımı 'Lalla Fatma N'soumer' adlı sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) gemisinin 3 Temmuz'da Türkiye'ye ulaştığı bilinmektedir.

-Shokhsanam Shakhzodeva

DEMOKRATİK KONGO CUMHURİYETİ, oldukça trajik ve hem kendi topraklarında hem de bölgede yoğun etkilere sebep olan bir tarihe sahiptir. Uzun zamandır bölgede yaşanan krizlere çözüm bulabilmek için yaşananları ve tarihini analiz etmek önemli bir faktör olarak görülmektedir. Aynı zamanda mevcut durumda Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin diplomatik politikalarını anlamak için de bu faktörleri iyi değerlendirmek önemlidir. Batılı devletlerin bölgeye ulaşması ve özellikle köle ticaretinde bölgesel yönetimlerle iş birliği yapması bölgedeki istikrarı daha da sarsması reddedilemez bir gerçek ancak zaten öncesinde de bölgesel bir gücün bölgede bir istikrar ortamını kuramadığı da unutulmamalı. Bunların arasında etnik ayrılıklar ve kabile liderlerinin otoritelerini korumak gibi çeşitli nedenler de bulunuyor ki bu sebepler hala günümüzde de DKC topraklarında sorun yaratmaya devam ediyor.

Belçika yönetimi Kongo topraklarını ele geçirip idareyi eline aldıktan sonra bölgede olağanüstü derecede insanlık dışı faaliyetlerde bulunuldu. Yüzbinlerce insan Belçika yönetimi altında yetersiz yaşam koşullarından dolayı hayatını kaybederken milyonlarca insan köle muamelesi görerek çalıştırıldı. Bu durum bütün Kongo genelinde Batı karşıtı düşüncelerin gelişmesine sebep oldu. Bu düşünceler Belçika yönetimi ülkeden çekildikten sonra etkisini göstermeye başladı. Yeni bağımsızlığını kazanmış olan DKC ülke içerisinde büyük çatışmalar yaşamak zorunda kaldı. Bu çatışmalar hem ideolojik hem de etnik sebeplere dayanmaktaydı ve birçok paramiliter grup ülke içerisinde güç kazanmak için istikrarsızlık ortamının oluşmasına katkıda bulunuyordu. Bu karmaşık ortam en sonunda 1. ve 2. Kongo Savaşı'nın yaşanmasına sebep oldu. 2. Kongo Savaşı o kadar kanlı ve şiddetli geçti ki birçok kişi tarafından Büyük Afrika Savaşı ve Afrika Dünya Savaşı gibi isimlerle anılır oldu. 2. Kongo Savaşı günümüzde hala DKC üzerinde etkisini gösteren bir savaştır. Bu savaşta uluslararası arenadan çok sayıda katılımcı olduğu için Afrika Dünya Savaşı olarak anılmaktadır ve 6 milyondan fazla kişinin öldüğü tahmin edilmektedir. Bu savaş resmi olarak bitmiş olsa da savaştaki taraflar arasında düşük tansiyonlu bir vekalet savaşı bölgede hala devam etmektedir.

-Arda Zorbozan

NİJER, Afrika kıtasının batı kesiminde yer alır ve kuzeyde Cezayir ve Libya, doğuda Çad, güneyde Nijerya ve Benin, batıda ise Burkina Faso ve Mali ile komşudur. 2024 yılı itibariyle nüfusu yirmi sekiz milyona aşan Nijer, Hausa halkı başta olmak üzere birçok farklı etnik gruba ev sahipliği yapmaktadır. Nüfusun yaklaşık %95'i İslam dinine mensuptur. 20. yüzyılın ilk çeyreğinde tamamen Fransız sömürgesi haline gelen Nijer; İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen yıllarda sırasıyla özerkliği ve kısmi bağımsızlığını kazanmış, nihayet 1960 yılında tam bağımsızlığını ilan etmiştir. Bağımsızlığın kazanılmasının ardından devlet başkanlığı görevine getirilen Hamani Diori, Nijer'deki ilk askeri darbenin vuku bulduğu 1974 yılına kadar görevde kalmıştır. Nijer darbenin gerçekleştiği 1974 yılından itibaren, 1993 yılına kadar askeri rejim tarafından idare edilmiştir. 1993 yılında gerçekleştirilen demokratik seçimlerle askeri rejim sona ermiştir. Fakat, 1996, 1999, 2010 ve 2023 yıllarında gerçekleştirilen 4 askeri darbe ile Nijer'de siyasi istikrar sağlanamamıştır.

26 Temmuz 2023 günü, cumhurbaşkanlığı muhafızları tarafından gerçekleştirilen bir darbe ile seçimle görev başına gelmiş ilk lider olan Cumhurbaşkanı Mohamed Bazum görevden alındı. Devlet başkanlığı yetkilerini, cumhurbaşkanlığı muhafızları komutanı General Abdourahman Tchiani üstlendi. Ertesi gün, Nijer Silahlı Kuvvetleri, yönetime el koyan unsurları desteklediğini duyurdu.

2023 Nijer darbesinin başat nedenleri; terör eylemleri nedeniyle güvenlik kaygılarının artması, bölgede Fransız etkisinin devam etmesi ve ülkenin ekonomik krizden çıkamaması olarak açıklanmaktadır. Bu üç temel neden, sırasıyla incelenecektir: Öncelikle; Nijer, Mali ve Burkina Faso'nun birleştiği bölgelerde güç kazanmış olan ve belli bölgeleri kontrol eden İslami terör gruplarına karşı, bazı kesimlerde sorunun sadece sert askeri müdahalelerle çözülebileceği inancı güçlenmiştir, bu durum darbenin temel nedenlerinden biri olarak görülmektedir. İkinci olarak; ülkede Fransız etkisinin varlığını sürdürmesi, geçmiş sömürge ilişkisinin bir uzantısı olarak yorumlanmış ve olumsuz karşılanmıştır. Cumhurbaşkanı Mohamed Bazum'u Fransa ekseninde hareket etmekle suçlayan cunta, Bazum'u devlet başkanlığına getiren 2021 seçimlerinin Fransa tarafından müdahaleye maruz kaldığını öne sürmüştür. Son olarak; yolsuzluk iddiaları ve ekonominin olumsuz durumu da darbenin temel nedenleri arasında sayılmaktadır.

Darbe akabinde uluslararası camiadan çeşitli tepkiler gelmiştir. Nijer'i geçmişte sömürge olarak yöneten Fransa; darbeyi kınamış ve cunta hükümetini tanımadığını bildirmiştir. Ayrıca bölgede bulunan Fransız askerleri kademeli olarak çekilmiştir ve nihayet 22 Aralık 2023 tarihinde Fransa Büyükelçiliği kapatılmıştır. Afrika Birliği, Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler darbeyi kınayan açıklamalar yapmıştır. ECOWAS (Batı Afrika ülkeleri Ekonomik Topluluğu) darbenin sonlandırılması için askeri müdahaleyi de içeren bir plan açıklamıştır. Darbeyi olumlu karşılayan tek açıklama ise Rus özel askeri şirketi Wagner'den gelmiştir. Bu durum darbenin, Nijer gibi eski Fransız sömürgesi olan Burkina Faso, Gine ve Mali'de art arda gerçekleşen Rusya yanlısı darbelere benzer olarak değerlendirilmesine sebebiyet vermiştir.

-Elif Naz Polat

KENYA ve İngiltere arasındaki ilişki tarihsel ve diplomatik açıdan oldukça derin ve karmaşıktır. Kenya, 1963'te bağımsızlığını kazanana kadar İngiltere'nin bir kolonisiydi ve bu dönemden sonra da iki ülke arasındaki bağlar güçlü kalmıştır. Ekonomik iş birliği, ticaret, eğitim, kültürel değişim ve güvenlik gibi çeşitli alanlarda iş birliği devam etmektedir. İngiltere'de işçi partisi lideri kazanması ile birlikte yeni ilişkiler nasıl etkilenecek Kenya halkı tarafından merak konusu olmuş durumda. İngiltere'de İşçi Partisi lideri Keir Starmer'in kazanması, İngiltere ve Kenya arasındaki ilişkilerde çeşitli değişikliklere ve olumlu etkilere neden olabilir. İngiltere'de 14 yılın ardından oluşan bu değişim, iki ülke arasındaki tarihi bağlar, ticaret ilişkileri ve diplomatik iş birliği açısından önemli gelişmelere neden olabilir.

Ticaret politikalarında değişiklikler getirebilir. Kenya ve Birleşik Krallık arasında mevcut olan önemli bir ticaret anlaşması, İngiltere-Kenya Ekonomik Ortaklık Anlaşması'dır (EPA). İşçi Partisi, genellikle adil ticaret ve sürdürülebilir kalkınma konularına vurgu yapar. Bu, Kenya'nın tarım ürünleri ve doğal kaynaklar gibi önemli ihracat kalemleri için olumlu bir gelişme olabilir. İngiltere'nin Kenya ile ticaret anlaşmalarını yeniden gözden geçirmesi ve daha adil ticaret koşulları sağlaması beklenebilir. Bu da Kenya ekonomisinin güçlenmesine katkı sağlayabilir.

Kenya'da insan hakları ihlalleri ve sosyal adalet sorunları, uluslararası toplumun dikkatini çeken önemli konular arasındadır. İşçi Partisi liderliğinde, Kenya'daki insan hakları durumunu iyileştirmek için baskı yapabilir ve Kenya hükümeti ile bu konularda iş birliği yapabilir. Bu, Kenya'nın uluslararası sahada insan hakları standartlarını yükseltmesine yardımcı olabilir.

Eğitim ve sağlık gibi sosyal hizmetler, İşçi Partisi'nin öncelik verdiği alanlardır. İngiltere, Kenya'ya bu alanlarda daha fazla yardım ve iş birliği sağlayabilir. Özellikle sağlık sisteminin güçlendirilmesi ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması, Kenya'nın sürdürülebilir kalkınmasına önemli katkılar sunabilir.

Son olarak söylememiz gerekirse, İngiltere'de İşçi Partisi liderinin kazanması, Kenya ile olan ilişkilerde çeşitli olumlu değişiklikler yaratabilir. Diplomatik ilişkiler ve tarihi bağlar güçlenebilir, ticaret ve ekonomik iş birliği daha adil hale gelebilir, insan hakları ve sosyal politikalar iyileşebilir ve eğitim ile sağlık alanlarında iş birliği artabilir. Bu gelişmeler, Kenya'nın uluslararası alandaki konumunu güçlendirebilir ve iki ÷lke arasındaki ilişkilerin daha da derinleşmesine ve gelişmesine katkı sağlayabilir.

-Kübra Sümer

BURKİNA FASO'da 2024 yılı başından itibaren güvenlik ve siyasi durumu karmaşık ve zorlayıcı bir hal aldı. ÷lke, uzun süredir devam eden terörlü mücadele çabalarının merkezinde yer almakta. İslamcı militan gruplarla süregelen çatışmalar, şiddet olaylarında dramatik bir artışa yol açıyor. 2023 yılında terörizm nedeniyle ölümler, bir önceki yıla göre yüzde 67 oranında artmış ve neredeyse 2,000 kişi hayatını kaybetmiştir. Burkina Faso, Global Terörizm Endeksi'nde en üst sıraya yerleşmiştir ve dünya genelindeki terörist ölümlerinin yaklaşık dörtte birine ev sahipliği yapmaktadır.

Askeri cunta lideri Başkan İbrahim Traoré, 2022'deki darbenin ardından önceki askeri hükümeti terörlü mücadelede yetersiz kaldığı gerekçesiyle devirmiş ve isyanı bastırma sözü vermiş, Rusya ile daha güçlü askeri iş birliği geliştirmiştir. Bu kapsamda, Fransız özel kuvvetlerinin Burkina Faso'dan çekilmesi sağlanmış ve ÷lkede Rus askeri varlığının arttığı gözlemlenmiştir. Traoré'nin liderliğinde, Burkina Faso, Mali ve Nijer ile Sahel Devletleri İttifakı'nı kurarak terörlü mücadele ve ekonomik iş birliğini artırmaya çalışmıştır.

Ancak, bu ittifak, ECOWAS gibi bölgesel ve uluslararası ortaklarla olan bağları zayıflatmıştır. ECOWAS'tan çekilme kararı, seçimlerin yapılması ve demokratik düzenin yeniden tesis edilmesi konusundaki taahhütlerin yerine getirilmemesi endişelerini arttırmış, Traoré, güvenlik durumunun kötüleşmesi nedeniyle seçimlerin ertelenebileceğini belirtmiş ve bu durum, siyasi partiler ve sivil toplum örgütleri arasında rahatsızlık yaratmıştır.

Burkina Faso'daki güvenlik durumu, cunta hükümetinin insan hakları ihlalleri ve medya özgürlüğüne yönelik baskıları ile daha da karmaşık hale gelmiştir. Ordu tarafından gerçekleştirilen insan hakları ihlalleri raporları, yerel ve uluslararası medya tarafından geniş çapta bildirilmiştir. Hükümet, bu tür raporları önlemek ve eleştirileri bastırmak amacıyla medya üzerinde baskı kurmuş ve birçok medya kuruluşunu kapatmıştır.

Sonuç olarak, Burkina Faso'nun güvenlik ve siyasi durumu, artan şiddet, insani kriz ve değişen dış politika dinamikleri ile son derece zorlayıcı bir döneme girmiştir. Cunta hükümeti hem iç hem de dış politikada ciddi zorluklarla karşı karşıya kalmakta ve bu durum ÷lkenin geleceği üzerinde belirsizlik yaratmaktadır.

-İlker Serhan

ORTA DOĞU

LÜBNAN'da Hizbullah, çalışmalarını gerçekleştiriyor ve bir Lübnanlı parti gibi görünüyorsa da isminin fikir babası İranlı molla Muhammed Gaffari'dir. Gaffari, Şah rejimine karşı çıkmış ve hapishanede işkence edilerek öldürülmüştür.

Cihat hareketi olarak ise Hizbullah'ın Ortadoğu sahnesine çıkışı, İsrail'in Lübnan'ı işgaline bir refleks olarak vuku bulmuştur. İdeolojik olarak İslamcı ve Şii Müslüman bir perspektife sahiptir ve aynı zamanda İran İslam Devrimi'nden etkilenmiştir. Öte yandan İran'dan önemli ölçüde finansal, askeri ve lojistik destek almaktadır. İran'ın bu oluşum üzerindeki etkisine yadsınamaz ancak Hizbullah tamamıyla İran'ın parlak fikri veya icadı değildir. Aynı zamanda bölgesel ve yerel olayların etkisi ile gelişen bir oluşumdur. 1982'deki ilk eylemlerine rağmen örgüt siyasi takiyeye uygulayarak kendini gizlemiştir. Hizbullah lideri Seyyid Hasan Nasrallah tarafından, 1985'te ortaya koyulan "Açık Mektup" örgütün ideolojik ve stratejik hedeflerini açıklayan önemli bir belgedir.

Hizbullah Lübnan'da askeri, siyasi ve sosyal yapılanma olarak örgütlenmiştir. Nasrallah, hem dini lider hem de siyasi lider olarak kabul edilir. Hizbullah'ın tüm önemli stratejik kararlarında etkin rol oynar. Hizbullah'ın siyasi kanadı, Lübnan Parlamentosu'nda ve hükümetinde temsil edilen en büyük Şii Müslüman partisidir.

Askeri kanadı ise, Lübnanlı Şiiilerin İslamcı söylem ve eyleme yönelmesini temsil eden ve düzenli silahlı gücü bulunan radikal İslami bir aktör olarak ortaya çıkmıştır. Hizbullah; Beka merkezli bir komuta-kontrol sistemi geliştirmiştir. Bu çerçevede, askeri yapılanma Beka Vadisi içindeki kamplara ve Beyrut'un güney banliyölerine yerleşmiş; 1990'lı yılların başından itibaren hiyerarşik bir emir-komuta zincirine sahip olmuştur.

Örgütün İsrail'e karşı saldırılar düzenleyen ve İslami Cihat ile İslami Direniş gibi silahlı güçlerini yöneten Cihat Konseyi, Hizbullah oluşumunun askeri cihat kısmını oluşturmaktadır. Özellikle Lübnan sınırı boyunca yaşanan çatışmalar ve zaman zaman İsrail'in içine düzenlediği saldırılar bu çerçevede gerçekleşmektedir. Konsey, hücre yapılanması şeklindeki alt birimleri ile direniş toplumu düşüncesinin askeri boyutuna hizmet etmektedir. Hizbullah oluşumu, bu bağlamda İsrail'e karşı düzenlediği askeri saldırıları ve canlı bomba eylemlerini Şii İslam geleneğinin ve şehitlik ile cihat anlayışının bir parçası olarak değerlendirmektedir.

Sonuç olarak, Hizbullah her ne kadar İslami bir örgüt olsa da, üzerinde var olduğu toplumsal koşullar içinde hareket etmektedir. Kendi tabanının çıkarları içinde bulunduğu ortamdaki politik, ekonomik, kültürel vb değişiklikler İslami örgütlerin ideolojik-politik çizgilerinde köklü, çarpıcı değişikliklere yol açabilir ve kutsal, değişmez gibi görünen ideolojilerini değiştirmeye, dönüştürmeye zorlayabilir.

Öte yandan Hizbullah'ın da sürekli bir değişim, dönüşüm içinde olması da günümüz çok kutuplu dünyasında normal karşılanması gereken bir durumdur.

- Zeynep Güven

IRAK, hem coğrafi konumu hem zengin petrol rezervleri hem de çok kültürlü yapısı itibarıyla Ortadoğu'nun göze çarpan ülkelerinden biridir. Bu zenginliği ülkenin dış politikasını etkileyen başlıca etkenlerdendir. Farklı etnisitelerin birbiri ile entegre olamaması ve süregelen radikalleşme yıllardır iç istikrarın sağlanamamasına sebebiyet vermiştir. İç istikrarın sağlanamaması ülkenin dış politikasının da olumsuz etkilenmesine neden olmuştur. Dış politikalarının gündeminde iç istikrarın sağlanması, bölgesel güvenlik, ekonomik reformlar yer almaktadır.

Irak, Körfez Savaşı, ağır ekonomik yaptırımlar, Amerika'nın işgali, DEAŞ'ın geniş toprakları ve stratejik petrol rezervlerini ele geçirmesi gibi oldukça zorlu süreçlerin ardından yeniden yapılanma ve istikrar sağlama çabaları içerisinde.

Ekim 2020'de Bağdat hükümeti ile Erbil yönetimi arasında imzalanan Sincar Anlaşması ile PKK'nın Sincar'daki varlığının sonlandırılması ve yerinden edilen Yezidilerin güvenli dönüşü hedeflendi ancak anlaşma bölge istikrarını sağlamada, radikalleşme ile mücadelede yeterli olmadı. Irak Hükümeti, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin son toplantısında, patlayıcı maddelerin temizlenmesi ve PKK ile DAESH terör örgütlerinin terör faaliyetleri nedeniyle yerlerinden edilen sivillerin güvenli geri dönüşü konularında uluslararası desteğe ihtiyaç duyduklarını belirtti.

On iki yıl aradan sonra geçtiğimiz ay Türkiye Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan ve Dışişleri Bakanı Hakan Fidan ile yapılan görüşmelerde Kuzey Irak'ta PKK terör örgütüne yönelik ortak operasyon planı, su kaynaklarının yönetimi ve Kalkınma Yolu projesi ele alındı.

Kalkınma Yolu Projesi, Basra Körfezinden Türkiye'ye uzanan kara ve demir yolları aracılığıyla Irak ile Türkiye'nin ekonomik işbirliğini pekiştirmeyi amaçlar. 17 milyar dolarlık bu proje iki ülke arasındaki ticari ilişkilerin güçlendirilmesi ve Irak'ın ticaretinin canlandırılmasında oldukça etkili olması bekleniyor. İran ve Suudi Arabistan'ın aksine, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar gibi bölge ülkeleri de projenin geliştirilmesini ve hayata geçirilmesini destekliyor. İran bu projeyi kendi ticaret yollarına ve bölgesel hegemonyasına tehdit olarak algılıyor ve temkinli yaklaşıyor. İran'ın bu projede yer almamasının bir diğer sebebi de projenin Irak'ın İran'a olan bağımlılığını azaltmasıdır. Projenin başarıya ulaşmasının önündeki en büyük engel güvenlik tehditleridir. Çeşitli milis grupların varlığı ortadan kaldırılıp, güzergahın güvenliği sağlanmadan projenin hayata geçirilmesi oldukça zor gözükmemekte.

-Dilara Erdoğan

İRAN, iç işlerinde cumhurbaşkanlığı seçimlerine hazırlanırken, eski Cumhurbaşkanı Ahmedinejad'ın adaylığı dikkat çekiyor. Ülkenin etnik yapısı, iç karışıklık riskini artıran önemli bir faktör olarak öne çıkıyor. İran, Farslar dışında kuzeyde Azeri Türkler, batı ve kuzeybatıda Kürtler, güneybatıda Araplar ve kuzeydoğuda Türkmenler gibi çeşitli etnik gruplara ev sahipliği yapıyor.

Dış politikada, İran Ortadoğu'da baş aktör olma hedefini sürdürüyor ve Amerika'nın bölgeden çıkarılması gerektiğini savunuyor. İsrail ile gerilimler devam ediyor; İran Dışişleri Bakanı Vekili Ali Bagheri, İsrail'in Gazze Şeridi'ne yönelik hava saldırıları ve Batı Şeria'daki faaliyetlerini eleştirerek, İsrail'in Ortadoğu'daki güncel politikalarına sert tepki gösterdi. Bu eylemler, gerilimi daha da tırmandırdı ve İran, gerektiğinde İsrail'e güçlü bir şekilde karşılık vereceğini açıkladı.

2023'teki İsrail-Filistin Savaşı'ndan bu yana, İran'ın bu çatışmalara doğrudan müdahalesi olduğu iddia ediliyor. İran İslam Devrimleri Muhafızları ve özellikle beş bin kişilik Kudüs Gücü, İran'ın bölgedeki etkisini artırmak için önemli rol oynuyor. Kudüs Gücü, yurt dışındaki operasyonlardan sorumlu bir özel hareket birimi olarak değerlendiriliyor ve İran'ın bölgedeki nüfuzunu pekiştirmede kritik bir pozisyonda bulunuyor.

Ortadoğu'da egemen beş ülke arasında Mısır, Türkiye, İsrail, İran ve Suudi Arabistan öne çıkıyor. İran ve Suudi Arabistan mezhepsel ve siyasi farklılıklarına rağmen, çeşitli örgütleri desteklemekte birleşiyorlar. Türkiye ise daha dengeleyici bir politika izliyor. İran için Ortadoğu'da iki düşman (İsrail ve ABD) ve bir rakip (Türkiye) bulunuyor. İran'ın iç karışıklıkları ve farklı etnik gruplar arasındaki gerilim, ülkenin istikrarını tehdit eden önemli faktörler arasında yer alıyor.

İran'ın ekonomik kaynaklarını Ortadoğu'daki siyasi emelleri için kullanması ve bu nedenle ekonomik krize sürüklenmesi, halk arasında büyük bir memnuniyetsizlik yaratıyor. Bu durum, hükümete karşı protestolara ve ayaklanmalara yol açtı. Halk, hükümetin Ortadoğu'daki nüfuzunu artırma çabalarının, ülkenin ekonomik istikrarını tehlikeye attığına inanıyor. İran, hem iç hem de dış politikada ciddi zorluklarla karşı karşıya ve bu durum, ülkenin geleceğini belirsiz kılıyor.

İran'ın bölgesel politikaları ve iç dinamikleri, Ortadoğu'daki genel güç dengesini de etkiliyor. İran, bölgede Amerika'nın varlığını istemiyor ve Ortadoğu'nun baş aktörü olma hedefini sürdürüyor. Ancak, bu hedef doğrultusunda izlediği politikalar ve yaptığı müdahaleler, hem bölgesel hem de uluslararası düzeyde ciddi yankılar uyandırıyor. İran'ın iç ve dış politikadaki bu karmaşık durumu, ülkenin geleceğini şekillendirmede kritik bir rol oynayacak.

-Kumru Aslan

SURİYE'nin dış politikası, 2011 yılında başlayan iç savaşın ve uluslararası müdahalelerin şekillendirdiği karmaşık bir dengedir. Bu politikalar, bölgesel aktörlerle ilişkiler ve büyük güçlerin stratejik çıkarları ile şekilleniyor. Günümüzde de oldukça büyük bir gündem olan Türkiye-Suriye arasında "normalleşme" olarak adlandırılan süreçte görüşmeler devam etmekte ama belirli bir ilerleme kaydedilememiştir. Türkiye, terörle mücadele ve sığınmacıların geri dönüşü konularında somut adımlar beklemekte. Ancak, Suriye rejimi PKK/YPG ile mücadele edemeyecek noktada ve sığınmacıların geri dönmesi konusunda rejim, kendisi muhalif Sünni nüfusun ülke dışında kalmasını istemektedir. Bu durumla beraber karşılıklı güven eksikliği ve farklı önceliklerin bulunması iki ülke arasında görüşmeleri zorlaştırmakta ve sınırlı ilerleme kaydedilmesine sebebiyet vermektedir. Suriye'nin kuzeyinde yer alan bölgelerde yaşanan gerilimler de artmaya devam etmekte olup Türkiye'nin operasyonlarına karşı çeşitli silahlı operasyonlar da devam etmektedir.

Geçtiğimiz hafta yaşanan ABD'nin Suriye'nin doğusunda, özellikle Deyrizor bölgesinde bulunan askeri üstlerine yönelik saldırılar artmıştır. Bu saldırıların arkasında İran destekli milis güçlerinin olduğu iddia edilmekte ve ABD güçleri de bu saldırılara karşılık vermeye devam etmektedir. Suriye'nin Batı dış politikası dışında son dönemde özellikle yoğunlaştığı Arap ülkeleri ve normalleşme isteği bulunmaktadır. Suriye, Arap Birliği'ne yeniden kabul edilme çabalarını sürdürmektedir. Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan gibi ülkelerle diplomatik ilişkilerin yeniden tesis edilmesi, Suriye'nin bölgesel izolasyonunu azaltma amacı gütmektedir. Ancak, Ürdün ile ilişkilerde yaşanan sorunlar, bu normalleşme sürecini zorlaştırmaktadır. Ürdün, Suriye rejiminin Arap Birliği'ne dönüşünü onaylamış olsa da, sınır güvenliği, uyuşturucu kaçakçılığı ve sığınmacıların geri dönüşü konularında herhangi bir gelişme yaşanmamıştır. Bu nedenle, Ürdün Dışişleri Bakanı, uyuşturucu kaçakçılığının durdurulması konusunda askeri operasyon dâhil tüm seçeneklerin masada olduğunu belirtmiştir , bu da ilişkilerin ne kadar kırılğan olduğunu göstermektedir.

Tüm bu dış ilişkiler ve çıkarların yanında Suriye büyük bir ekonomik kriz ile de boğuşmaktadır. Yıllarca süren savaşın yıkıcı etkileri nedeniyle ciddi ekonomik ve sosyal zorluklarla karşı karşıyadır. Yüksek enflasyon, işsizlik ve temel ihtiyaç maddelerine erişimde yaşanan sıkıntılar, ülkenin yeniden inşa sürecini zora sokmaktadır. Bu durum, Suriye'nin dış politika önceliklerini ve uluslararası yardıma olan ihtiyacını da belirlemektedir . Sonuç olarak, Suriye'nin dış politikası, hem iç dinamikler hem de bölgesel ve uluslararası aktörlerin etkisiyle şekillenen karmaşık bir yapı sergilemektedir. Rejimin hayatta kalma stratejileri, Rusya ve İran'ın desteği, Türkiye ile olan gerilimli ilişkiler ve Arap ülkeleriyle normalleşme çabaları, Suriye'nin dış politikasının temel unsurlarını oluşturmaktadır.

SUUDİ ARABİSTAN, 1.Dünya savaşında mağlup devletlerden olan Osmanlı imparatorluğu topraklarından ayrıлып 23 Eylül 1932'de bağımsızlığını ilan eden ve Kral Abdülaziz tarafından kurulan ülkenin yönetim şekli monarşidir. El Suud hanedanı tarafından yönetilmektedir. Kral aynı zamanda hükümet başkanı olduğu bu sistemde, hükümet fonksiyonları bakanlar kurulu marifetiyle yürütülmektedir. Yasama çalışmalarında Şura meclisi de rol üstlenmektedir. Şura meclisinde görüşülen yasa tasarıları, Bakanlar kurulunca kabul edildiği ve kral tarafından onaylandığı takdirde yürürlüğe girmektedir. Suudi Arabistan'da siyasi parti mevcut değildir. Genel seçimler yapılmamakta, Şura meclisi üyeleri kral tarafından atanmaktadır. Ülke toplam 13 idari bölgeye ayrılmıştır. Kral Selman Bin Abdülaziz El Suud 2015 yılında tahta çıkmış ve hala görevini sürdürmektedir. Suudi Arabistan; Ortadoğu, Arap, Müslüman ve küresel enerjiden oluşan dört önemli dünyanın merkezidir. Bu dört ağı siyasi ve ekonomik önemi düşünüldüğünde, Suudi Arabistan'ın dördünün de temel taşı olması onu uluslararası siyasette dünyadaki en önemli ve en etkili aktörlerden biri haline getirmektedir. Petrolün keşfedildiği 1938 yılından bu yana petrol gelirleriyle büyüyen ve petrol araması-çıkartılması, işletilmesi- dağıtılması faaliyetleri etrafında gelişen Suudi Arabistan ekonomisinde, milli gelirin yaklaşık yarısı, ihracatın %80'den fazlası ve devlet gelirlerinin %90 kadarı petrol gelirlerinden elde edilmektedir. Suudi Arabistan'ın bu kadar zengin petrol rezervlerine sahip olması onun küresel siyasette etkin bir rol almasını sağlamaktadır. Suudi Arabistan'ın dış politikasının ana unsurları bölgede istikrarın ve körfez dengeleri açısından statükonun sürdürülmesinden yanadır. Suudi Arabistan'ın uluslararası siyasette ekonomik alanda en çok işbirliği içinde olduğu ortakları başlıca ABD; Birleşik Krallık, Hindistan ve Çin Halk Cumhuriyetidir. Suudi Arabistan'ın dış politikasının temel iki amacı bulunmaktadır. Bunların birincisi Ülkeyi yabancı hakimiyetinden veya işgalinden korumak, ikincisi El Suud ailesinin ülke içindeki iktidarının istikrarını güvence altına almaktır. Bu temel iki amacın açılımını yapan dört ilke bulunmaktadır; İslami hayatı bölge ve dünya genelinde korumak, ulusal ekonomik refahı muhafaza etmek, Arap ve İslam ülkelerine yardımda bulunmak ve rejimin hayatta kalmasını sağlamak. Bu dört ilkeye ilaveten Arap dünyasına liderlik etmek bölgede istikrarı ve düzeni kendi ulusal çıkarları doğrultusunda tahsis edip güç dengelerini lehine oluşturmak, bölgedeki Şii ayaklanmalarının bastırılmasını sağlamak ve Sünni Müslüman ülkelerle aktif işbirliği içerisinde olmak Suudi Arabistan'ın başlıca güncel dış politika hedefleridir. Suudi Arabistan uluslararası siyasete olan bakış açısını geleneksel İslami anlayışa göre şekillendirmiştir.

-Ata Demir

AFGANİSTAN, stratejik coğrafi konumu nedeniyle tarih boyunca diğer ülkelerin ilgisini çekmiştir. Doğuda Pakistan, batıda İran, kuzeyde Türkmenistan, Özbekistan ve Tacikistan, güneydoğuda ise Çin ile sınır komşusudur. Bölgesel ticaret yolları ve enerji nakil hatları için önemli bir transit ülkedir. Bu durum, Afganistan'ın iç ve dış politikasında önemli bir rol oynamaktadır. 2020 yılında Taliban ile ABD arasında imzalanan Doha anlaşması Afganistan'ı hükümet değişikliğine götürmüştür. 2014-2021 yılları arasında görev yapan Eşraf Gani liderliğindeki Afganistan İslam Cumhuriyeti çeşitli alanlarda reform yapmaya çalıştı ama birçok zorlukla karşılaştı. Doha anlaşmasının imzalanması ile ABD ile NATO askeri güçlerini Afganistan'dan çekince Taliban hızla güç kazandı. 15 Ağustos 2021'de Taliban Kabil'i ele geçirerek Afganistan'ın kontrolünü tamamen devraldı. Taliban'ın güncel dış politikası uluslararası tanınma ve meşruiyet kazanma çabasıdır. Bu amaçla çeşitli ülkeler ve uluslararası örgütlerle temaslar sürdürmektedir. Ancak şu ana kadar hiçbir ülke Taliban hükümetini resmi olacak tanımamıştır. Birçok ülke ve uluslararası örgüt Taliban'ın insan hakları, kadın hakları ve terörle mücadele konularındaki tutumunu gözlemlemektedir. Taliban'ın bu konudaki performansı uluslararası tanınma sürecinde belirleyici olacaktır. ABD ve AB gibi büyük güçler Taliban'ı resmi olarak tanımak için belirli koşulların yerine getirilmesini talep etmektedir.

-Zehra Özoğlu⁸

AVRUPA

ALMANYA'nın, Ulusal Güvenlik Stratejisi, ülkenin güvenlik politikaları için büyük bir dönüşümü temsil etmektedir. Strateji Almanya'nın güvenlik anlayışını yeniden şekillendirerek daha kapsamlı bir güvenlik anlayışından söz etmektedir. Rusya – Ukrayna savaşı da Almanya'nın güvenliğinin kırılgan olduğunu ve bunun için şimdiye kadar yapılanlardan daha fazlasını yapma amacındadır. Almanya bu dönemi “Zeitenwende Germany” olarak adlandırmaktadır. Bu güvenlik anlayışıyla güvenliğin sadece askeri ve diplomatik alanlarda olmadığı bu alanların dışında bulunan güvenlik alanlarını da kapsadığını söylemektedir. İklim krizini en büyük güvenlik tehdidi olarak tanımlamakta ve öncelik olarak ön plana çıkmaktadır.

Almanya'da bulunan bazı ABD üslerinde alarm seviyesi en az 10 yıl sonra ilk kez “Charlie” ye yükseltildi. Bu seviye aktif bir tehdit olarak değerlendiriliyor. ABD ordusu uyarı sisteminde beş alarm seviyesi bulunuyor. Normal, herhangi bir düşman ya da tehdit yok. Alpha, muhtemel terör tehdidi. Bravo, artan ve tahmin edilebilir terör tehdidi. Charlie, her an bir terör saldırısının olabileceği ve Delta, gerçekleşmekte olan bir saldırı durumunu belirtmektedir.

Almanya ve İsveç'te Suriye'de işlenen “insanlığa karşı suçlar” ve “savaş suçları” ile bağlantılı olan yedi kişi göz altına alındı. Almanya Federal Savcılığı, gözaltına alınan kişilerin sivilleri öldürme, öldürmeye teşebbüs etme ve işkence yapma şüphesi taşıdıklarını belirtti. Almanya Savcılığının belirttiğine göre duruşmalar Pazartesi ve Salı günlerinde planlanıyor.

-Beyza Nur Bayat

İNGİLTERE'de, Ulusal Sağlık Servisi (NHS) çalışanları, maaş artışları ve daha iyi çalışma koşulları talepleriyle greve gitmeye devam ediyor. Bu grevler, özellikle hastanelerde ve acil servislerde hizmetlerin aksamasına neden oluyor. Hükümet, sağlık çalışanlarının taleplerini karşılamak için bütçe düzenlemeleri yapmaya çalışırken, sendikalar müzakerelerde daha fazla taviz istiyor. Grevlerin süresiz devam etme ihtimali, halk arasında sağlık hizmetlerine erişim konusunda endişelere yol açıyor.

İngiltere ekonomisi, yüksek enflasyon oranlarıyla mücadele etmeye devam ediyor. Temmuz 2024 itibariyle, enflasyon oranı hala yüksek seviyelerde seyrediyor ve bu durum, tüketici harcamaları üzerinde olumsuz etkiler yaratıyor. İngiltere Merkez Bankası, enflasyonu kontrol altına almak için faiz oranlarını artırmaya devam ediyor. Ancak, bu politikalar konut piyasasında ve kredi maliyetlerinde baskı yaratıyor. Ev sahipleri ve kiracılar artan kira maliyetleriyle başa çıkmakta zorlanıyor. Hükümet, ekonomik büyümeyi teşvik etmek için yeni politikalar geliştirme arayışında.

Brexit sonrası dönemde İngiltere'nin Avrupa Birliği ile olan ticaret anlaşmaları ve Kuzey İrlanda protokolü tartışmaları devam ediyor. Hükümet, AB ile ticaret anlaşmalarını revize etmeye çalışırken, Kuzey İrlanda'da yaşanan gerginlikler dikkat çekiyor. Kuzey İrlanda protokolü, bölgedeki ticaret ve gümrük düzenlemelerini etkilediği için siyasi partiler arasında tartışmalara neden oluyor. Bu durum, İngiltere'nin iç politikasında önemli bir gündem maddesi olarak öne çıkıyor. İngiltere'de ulusal güvenlik konuları da önemli bir gündem maddesi olmaya devam ediyor. RAF Menwith Hill askeri üssüne ve kendi iş yerine yönelik terör saldırısı planlamakla suçlanan bir hastane çalışanının mahkum edilmesi, terörle mücadelede alınan önlemlerin ciddiyetini ortaya koyuyor. Hükümet, güvenlik politikalarını sıkılaştırarak olası terör tehditlerine karşı önlemler almaya devam ediyor. İngiltere'nin bu çok yönlü olaylarla başa çıkma şekli, ülkenin ulusal ve uluslararası arenadaki konumunu da etkileyecek.

-Ülkü Hilal Bozer

İTALYA'nın, BRI'den ayrılması bekleniyordu çünkü Başbakan Giorgia Meloni'nin sağcı Fratelli d'Italia partisi BRI'ye katılımını eleştirmiş ve Meloni bu kararı 'büyük bir hata' olarak nitelendirmişti. İtalya 2019 Mart'ında BRI'ye katılma kararı almıştı. Ancak bu katılım Washington'dan ve AB'den eleştiriler aldı. ABD, BRI'yi Çin'in küresel nüfusunu artırmak için jeopolitik bir strateji planı olarak görüyordu.

Covid-19 salgını BRI bünyesindeki İtalya'yı ekonomik olarak kötü etkiledi. Ayrıca Başbakan Giorgia Meloni, ABD ile yakın ilişki kurma, Ukrayna'ya destek verme ve Çin'e eleştirel bir tutum stratejisini benimsiyor. Özetle, İtalya'nın BRI'den ayrılma kararı, ekonomik beklentilerin karşılanmaması, AB'nin Çin politikasındaki değişiklikler ve İtalya'nın ABD ve Hindistan ile ilişkilerini güçlendirme stratejisi çerçevesinde alındı.

İtalya, 2013'te başlatılan BRI'den 2023 Aralık başında ayrıldı fakat Çin, bu Kuşak Yol Girişimi (BRI) ile Avrupa'yı kara ve deniz yolları üzerinden birbirine bağlamayı hala amaçlıyor.

İtalya bu yıl, G7 başkanlığını üstleniyor ve bu kapsamda çeşitli dış politika öncelikleri belirledi. Özellikle Akdeniz bölgesinde ve Küresel Güney ile ilişkilerin güçlendirilmesine odaklanıyor. Aynı zamanda, Ukrayna'ya verdiği desteği de sürdürüyor ve Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik saldırılarına karşı duruşunu net bir şekilde belirtiyor.

-Elif Başer

FRANSA'da yapılan erken genel seçimler, ülkenin siyasi geleceği açısından kritik bir dönemde bulunuyor. Seçimlerin ilk turunda aşırı sağcı Ulusal Birlik (RN) partisi önde giderken, sonuçların Fransa'yı büyük bir siyasi istikrarsızlığa sürükleyebileceği yönünde endişeler mevcut. Bu seçim, İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana aşırı sağcı bir iktidarın ilk kez göreve gelme ihtimalini barındırıyor.

Gergin seçim süreci boyunca 30 bin polis konuşlandırıldı. Fransız yetkililer, seçim sonrası çıkabilecek olayların önüne geçmek amacıyla bu güvenlik tedbirlerini aldı. Oy verme işlemi yerel saatle 08.00'de başladı ve Paris, Marsilya gibi büyük kentlerde saat 20.00'ye kadar devam etti. Seçimlerde 49.5 milyon Fransız seçmen, Ulusal Mecliste kendilerini temsil edecek milletvekillerini seçmek için sandığa gitti.

İlk turda hiçbir parti, 577 sandalyeli Ulusal Meclis'te çoğunluk sağlayamadı. RN, oyların %33,1'ini alarak ilk turu önde tamamladı, ancak bu oran tahminlerin biraz gerisinde kaldı. Marine Le Pen'in partisi olan RN'nin genel başkanı Jordan Bardella, partisini erken seçime götüren bir süreci başlattı. RN'nin Avrupa Parlamentosu'nda elde ettiği başarı sonrasında Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, erken seçim kararı almıştı. Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, RN'nin yükselişi karşısında erken seçim çağrısında bulundu ve seçimlerin ardından zor bir dönemle karşı karşıya kalacağı öngörülüyor. Macron, görev süresinin dolacağı tarihe kadar cumhurbaşkanlığını bırakmayacağını belirtse de, siyasi analistler seçim sonuçlarının ardından Fransa'da büyük bir kaos döneminin başlayabileceğini iddia ediyor.

Seçimler, sadece Fransa için değil, Avrupa için de kritik bir öneme sahip. BBC'ye göre, Fransa'daki seçim son yılların en önemli seçimi olarak görülüyor ve aşırı sağın tarihi bir zafer umduğu ancak siyasi çıkmazın daha olası olduğu belirtiliyor. Seçim sonuçları, Macron'un siyasi geleceğini ciddi şekilde etkileyecek ve ülkenin iç politikada nasıl bir yol izleyeceğini belirleyecek.

AMERİKA

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ Başkanı Joe Biden, İsrail Başbakanı Netanyahu'nun Hamas ile olan savaşı sürdürmeye devam edeceğine inandığını açıkladı. Bu açıklama, ABD'nin İsrail politikaları üzerindeki tartışmaları alevlendirdi. İsrail ile Hamas arasında yaşanan çatışmaların sürmesi, ABD'nin Ortadoğu'daki stratejik çıkarlarını ve bölgedeki istikrarı nasıl sağlamayı planladığını yeniden gözler önüne serdi. ABD Başkanı Joe Biden'nun yaptığı bu açıklamalar, ABD'nin İsrail'e destek vermeye devam edeceği fakat barış sürecinin de önemli olduğuna vurgu yapmaktadır.

Aynı zamanda Joe Biden yönetimi, Ukrayna'ya yapılan yardımların önemine vurgu yaptı ve bu konuda yeni stratejileri benimsediklerini belirtti. ABD, Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik saldırılarına karşı Ukrayna'yı desteklemeye devam ediyor. Bu doğrultuda ekonomik ve askeri alanda yapılan yardımlarını arttırmayı hedefliyor. Biden, Ukrayna'ya yaptıkları desteklerin önemine dikkat çekerken, bu yardımların ABD'nin küresel güvenlik stratejisi ve Avrupa'daki müttefikleriyle olan ilişkileri açısından kritik olduğunu belirtti. Bu yeni mesaj stratejisi, ABD'nin Ukrayna'nın bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü savunma konusundaki kararlılığını göstermektedir.

ABD'nin siber güvenlik politikalarında yeni bir strateji belirleme çabası oldu. Küresel internetin daha parçalanmış ve tehlikeli hale gelmesiyle birlikte, ABD yeni bir siber güvenlik stratejisi oluşturmayı planlıyor. Bu strateji, müttefik ülkelerle iş birliği yaparak siber güvenliği artırmayı ve düşmanca siber operasyonlara karşı daha etkili önlemler almayı hedefliyor. Siber tehditlerin artması ve ABD'nin dijital altyapısının korunması gerekliliği, bu stratejinin temelini oluşturuyor. Özellikle, Rusya ve Çin gibi ülkelerin siber alanlarda artan tehditlerine karşı koymak için daha proaktif ve koordineli bir yaklaşım benimsenmesi amaçlanıyor .

-Delfin Akın, Özgül Berber

MEKSİKA, Brezilya ile beraber Latin Amerika bölgesinin en büyük ekonomilerinden birini oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu ülkelerin ekonomileri veya göç sorunları gibi sorunlar bölgesel ağırlıklı görünse de küresel ölçekte de gündeme gelmektedir. Brezilya'dan sonra bölgenin en büyük ikinci ekonomisi olan Meksika'da bazı ana problemlerin kaynağı yönetici sınıfsın, bazılarının da temelinde tarihsel dinamikler yer almaktadır. 1 Aralık 2018'de iktidara gelen Andrés Manuel López Obrador ile de sorunların daha ilintili ve karmaşık hale geldiği söylenebilir.

Meksika hükümetinin ekonomi politikalarının sonucunda 2020 yılında %8.3 oranında GSYİH düşüş yaşandığı bilinmektedir. Aynı zamanda hükümetin vaat ettiği sosyal politikaları da tam anlamıyla izlemediği aşıkardır. Meksika, pandemi süresince en az harcama yapan ülkelerden biri olmuştur. Bunlara ek olarak Meksika'da son yıllarda toplam borç GSYİH'nin yarısından çoğunu geçerek tüm zamanların en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Meksika'da ekonomi içinde önemli yer tutan kayıt dışı istihdamın büyük bölümü de pandemi ve sonraki süreçlerde işsiz kalmıştır.

Diğer yandan, düşük araştırma ve geliştirme harcamaları, hükümetin başarısız ekonomi politikaları ile uzaklaşan yabancı yatırımcı ve ülkeyi hakimiyet altına almış uyuşturucu kartelleri ile hükümetin başa çıkamaması gibi problemler Meksika için büyük sıkıntılar yaratmaktadır.

Meksika'nın ABD ile ekonomik ilişkilerindeki geleceğe dönük belirsizlik ise (NAFTA'nın yeniden müzakere edilmesi gibi) ülkeyi daha da zor duruma sürüklemiştir. Ancak 2020'de yürürlüğe giren Meksika, ABD ve Kanada Anlaşması (USMCA) onaylanmasıyla milliyetçi ekonomiyi savunan Başkan Obrador, görev süresinin sonuna kadar her yıl ortalama %4'lük bir büyüme sözü vermiştir. Fakat bugünkü verilerle Başkan Obrador'un bahsettiği büyüme oranının tam olarak yakalandığı söylenemez. Zaten Obrador yönetiminin ekonomide temel amacı büyümekten çok, halkın refahını iyileştirmek üzere kurulmuştur. Bu bağlamda, başkanın iç siyasette halkın refah düzeyini kendi lehine çevirebileceği bir unsur olarak kullanması muhtemel olabilir.

Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) verilerinde, 2023'te 2 Milyon 240 binden fazla kişinin Meksika üzerinden ABD'ye geçmek için sınıra geldiği belirtilirken 2022'de de yaklaşık bu kadar olan sayı, 2021'de 1 Milyon 856 bin idi. Ancak bu göçmenlerine hepsinin Meksikalı olduğu söylenemez. Meksika Ulusal Göç Enstitüsü yaptığı açıklamada, kayıtlarının tuttukları göçmenlerin Latin/Güney Amerika ülkelerine (Guatemala, Honduras, El Salvador, Haiti, Venezuela vs.) ve çeşitli Afrika ülkelerine mensup kişiler olduğunu söylemiştir. Böylece, kağıtsız göçmen sayısının Meksika'da bu kadar fazla olmasının sebebi basitçe, ABD'ye sınırı olan ve göçmenlerin en rahat gidebileceği ülkenin Meksika olması olarak açıklanabilir. Kısaca, Meksika göçmenler tarafından bir geçiş ülkesi olarak kullanılmaktadır. IOM'nin yayımladığı bir raporda Meksika – ABD rotası “Dünyanın en tehlikeli göç rotası” olarak kayıtlara geçmiştir. Göç yolu boyunca pek çok şiddet olayı yaşanmaktadır. Zorlu koşullar ve salgın hastalıklarla mücadele edilen hatta ölüm ile sonuçlanan bu kaçak göç sürecinde, milyonların ABD'ye geçme amacı daha iyi şartlara sahip olmak gibi görünmektedir. Bu amaç uğruna, Meksika üzerinden ABD'ye geçmek isteyen göçmenler içinde ölenlerin sayısı “10 yıl içerisinde 10 kat artmış” 2014 yılında 153 kişi olarak bilinirken, 2023'te 1560 kişi olarak kayıtlara geçmiştir.

-Ümit Can Bal

BREZİLYA'nın dışı açılımı 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra belirginleşmeye başlamakla birlikte, 2. Dünya savaşı sonrası büyük bir hız kazanmıştır. 1950'lerde sanayileşme ile birlikte uluslararası ticarete ve yabancı yatırımlara açık bir hale gelmiştir. 1964 yılında yaşanan askeri darbe sonrası modern dünyaya uyum sağlayabilmek adına liberal ve piyasa odaklı politikalar yürütmeye başlayan Brezilya ekonomik büyümesi arttırmayı amaçlamıştır. 1980'li yıllarda dış borç krizi ile karşı karşıya kalan Brezilya, istikrara kavuşmak için uluslararası mali kuruluşlarla iş birliği yapmak zorunda kaldı.

1990 yılına gelindiğinde başkanlık makamına gelen Fernando Collor de Mello, daha liberal bir yapı için gümrük tarifelerini düşürdü, dış ticareti serbestleştirdi ve yabancı yatırımlar için daha elverişli bir piyasa ortamı oluşturdu. Bununla birlikte 1991 yılında Arjantin, Paraguay ve Uruguay gibi komşu ülkelerle bir araya gelerek MERCOSUR (Güney Amerika Ortak Pazarı) kurarak bölgesel ekonomik kalkınmayı teşvik etti. Aynı zamanda, Küresel Güney'in yükselen bir yıldızı olan Brezilya, Luiz Inácio Lula da Silva'nın başkanlığında uluslararası alanda daha aktif roller oynamaya başladı. Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika ile bir araya gelerek yükselen küresel güney ülkelerinin entegrasyonu sağlanmaya çalışılmıştır. Büyük bir adım olarak görülen bu işbirliği ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmaktadır.

Brezilya dış politikasında barış, işbirliği ve sürdürülebilir kalkınma adımları yönünde bir yol izlemektedir. Hem bölgesel hem küresel düzeyde zaman geçtikçe aktif bir rol oynamakla birlikte uluslararası platformlarda da etkisini göstermektedir.

CUBA, continues to be a country that attracts attention in world politics with its strategic location in the Caribbean, historical revolutionary past and socialist management model. In recent years, normalization of relations with the U.S., cooperation with left-wing governments in Latin America, strategic partnerships with China and Russia, and regional integration efforts have begun to intensify in Cuba's foreign policy.

Relations between Cuba and the U.S. had entered a promising path with the normalization process initiated during the Barack Obama administration. The re-establishment of diplomatic relations in 2015, the easing of the economic embargo imposed by the U.S. on Cuba, and the resumption of trade and tourism were among the important steps of this process. However, there has been a serious decline in relations under the Donald Trump administration. The Trump administration retoughened the embargo on Cuba, imposed travel restrictions, and criticized Havana's support for allies such as Venezuela (The Economist, 2016).

The Joe Biden administration has promised to reconsider relations with Cuba. But he did not change most of the harsh policies of the Trump era. While Cuba continues to call for the lifting of the economic embargo imposed by the U.S. relations between the two countries have not been fully normalized. On the contrary, relations between the countries are in a very complex and difficult period.

Cuba continues to develop close relations with left-wing governments in Latin America. The strategic partnership with Venezuela is increasing with cooperation in the field of oil and energy. Cuba has similar cooperation and cooperation with other left-wing governments in the region. Cuba also actively participates in regional integration projects such as the Community of Latin American and Caribbean States (CELAC) and has a leadership role in these platforms.

Cuba is strengthening its relations with China and Russia as a result of tensions with the United States. While China has become one of Cuba's largest trading partners, economic and technological cooperation between the two countries is also rapidly increasing. China's loans and investments to Cuba are fueling Havana's economic reforms. Relations with Russia have similarly gained a strategic dimension. It is a known fact that Cuba has maintained close relations with Russia since the Soviet Union period. These relations were further increased and revitalized during the Putin period. Thanks to the military and economic support Russia provides to Cuba, it strengthens the ties between the two countries (Bain 2020).

Cuba actively participates in regional solidarity and co-operation efforts in the Caribbean and Latin America. Relations with the Caribbean Community (CARICOM) increase Cuba's diplomatic influence in the region. At the same time, Cuba's achievements in health and education strengthen its relations with other countries in the region (CNN, 2023). Although Cuba's foreign policy has historically been built on socialist ideals and revolutionary values, in my opinion, it displays a more pragmatic approach today. Economic difficulties and international pressures lead Havana to seek new allies and areas of work. The future of relations with the U.S. is still uncertain. At this point, the strategic partnerships that Cuba has developed with Latin America, China and Russia form the basis of the country's foreign policy.

With this versatile and balanced approach to Cuba's foreign policy, it tries to strengthen the country's position in the international arena. Economic reforms and foreign policy expansion efforts are among the factors that will determine Cuba's future moves and its place in the world.

-Buğrahan Şahan

COLOMBIA, is an upper-middle-income country with substantial economic potential, owing to its abundance of resources (coal, natural gas, oil) and solid foundation for renewable energy generation (wind, solar, "green" hydrogen) (BMZ). Despite its potential for expansion, several factors impede its economic development. This essay examines Colombia's present economic challenges, focusing on significant concerns influencing the country's economy.

One of Colombia's most significant economic challenges is its high unemployment rate. The unemployment rate is around 10%, with young people being particularly affected. A shortage of job chances, particularly in rural areas, causes many Colombians to seek better opportunities in cities. Internal migration causes overpopulation in cities, putting pressure on municipal infrastructure and services. Colombia's unemployment rate fell to 10.3% in May 2024 (Trading Economics), down from 10.5% the previous year, marking a notable milestone and achieving the year's lowest level. This improvement, together with the 463,000 increase in the employed population and gains in labour force participation and employment rates, points to a strengthening economy. The increase in labour force participation to 64.1% and employment rate to 57.5% reflect not only more work prospects but also more confidence among Colombians in the job market. (Trading Economics) To keep this momentum going, the government must continue to address underlying concerns such as poverty, informal employment, and security challenges. Overall, recent labour market improvements provide a positive prognosis for Colombia's economic future, setting the framework for continuing growth and resilience.

The another major concern is poverty. Despite efforts to eliminate poverty, a large fraction of the population continues to live below the poverty line. Last year, Colombians experienced extreme poverty, a trend most notably seen in Cartagena, where the extreme poverty rate increased from 10.1% to 12.7%. (Departamento Administrativo Nacional de Estadística)

The COVID-19 pandemic exacerbated the crisis, forcing millions of Colombians into poverty as a result of job losses and decreased economic activity. The findings show that Colombia's economic recovery from COVID-19 has been patchy. While urban poverty fell, rural poverty rose, and vulnerable groups such as Afro-Colombians, Indigenous people, and Venezuelan migrants did not see significant improvements. High inflation and severe weather disasters slowed efforts in poverty reduction. These findings demonstrate how economic rebound benefits are unevenly distributed, underlining long-standing inequality. Furthermore, inflation and climate-related shocks have a substantial influence on poverty reduction initiatives, emphasizing the need for Colombia to address structural difficulties and improve social protection systems to promote more inclusive and resilient economic growth. (World Bank) Colombia's economy, heavily reliant on commodity exports like oil and coffee, is susceptible to global market fluctuations. The recent drop in oil prices has had a significant impact, leading to budget deficits and reduced government spending. To ensure long-term economic success, Colombia must diversify its economy by bolstering sectors like manufacturing and technology. This diversification will reduce the country's vulnerability to global market shifts and contribute to a more stable and resilient economy. (BMZ).

Colombia faces various economic issues, such as high unemployment, extensive poverty, a substantial informal sector, and security concerns. Addressing these concerns requires broad-based policies and investments in education, infrastructure, and economic diversity. While the administration has made steps to address these issues, sustained and inclusive growth will be critical to Colombia's financial future.

KANADA, Kuzey Amerika'da bulunan 3 büyük ülkeden biri olmanın yanı sıra dünyada yüz ölçümü bakımından en büyük olan 2. ülke olma özelliği taşımaktadır. Bu özellikle birlikte zengin doğal alanları, geniş kara ve okyanus sahaları, yüksek ekonomik yapısı ile göze çarpmaktadır. Kanada 10 eyalet ve 3 özerk bölge ile ekonomik ve siyasi egemenliğini sürdürmektedir. 3 özerk bölgeyi belirtmemiz gerekirse:

Ø · **Yukon:** Kanada'nın batısında bulunan ve Kuzey Amerika'nın en kuzeyindeki bölgelerden biridir. Başkenti Whitehorse'tur.

Ø · **Northwest Territories (Kuzeybatı Toprakları):** Kanada'nın Kuzey Buz Denizi kıyılarına kadar uzanan büyük bir bölgedir. Başkenti Yellowknife'tır.

Ø · **Nunavut:** Kanada'nın kuzeydoğusunda bulunan ve 1999 yılında Yukon ve Northwest Territories'ten ayrılarak oluşturulan özerk bir bölgedir. Başkenti Iqaluit'tir. Bu özerk bölgelerin yanı sıra Kanada'nın eyaletleri: Ontario, Quebec, British Columbia, Alberta, Manitoba, Saskatchewan, Nova Scotia, New Brunswick, Prince Edward Island, Newfoundland and Labrador şeklindedir.

Bu eyaletlerin en kalabalık nüfusa sahip olanı Ontario olmasına rağmen Kanada'nın göç politikalarından en çok talep edilen eyaletlerinin başında da yine Ontario gelmektedir. Bu durumun en büyük nedenlerinin başında şüphesiz Ontario'nun , Kanada'nın ekonomi merkezi olarak kabul edilmesi ve ülkenin en büyük şehri Toronto'nun bu eyalette yer alması geliyor. Diğer eyaletler de Ontario kadar olmasa da gerek ekonomik gerek sosyo-kültürel avantajları ile küresel anlamda sıklıkla göç alan bölgelerin başındadır. Bu avantaj ve rağbet ortamının oluşturulmasında Kanada'nın hükümet politikalarındaki teşvik edici çalışmalarının da büyük payı bulunuyor.

Kanada hükümeti tarafından sağlanan kalıcı ve geçici göçü teşvik etmek için oluşturulmuş birçok program uygulanıyor . Mesela, Kanada'nın başlıca göçmenlik sistemi olan Express Entry; nitelikli işçilerin Kanada'da kalıcı ikamet hakkı elde etmek için başvurabilecekleri bir sistem. Bu sistem, iş tecrübesi, dil yetkinliği ve eğitim gibi faktörlere dayalı olarak adayları puanlamakta ve en yüksek puan alan adayları davet etmektedir. Bu sistemin dışında geçici göç amacıyla ülkede bulunmak isteyenler için geçici çalışma izni programları ve öğrenci vizesi programları aracılığıyla dünya genelinden insanların ülkeye gelip çalışmasına ve eğitime almasına olanak tanınmaktadır. Bu geçici göç programları ile ise uluslararası öğrencilerin eğitim almaları ve Kanada'da belirli bir süre çalışmak isteyen kişilerin geçici olarak çalışmaları için fırsatlar verilmesi amaçlanmaktadır. Bütün bu göç sistemlerine genel olarak baktığımızda Kanada'nın da diğer birçok güçlü ülkenin temel amacı olduğu gibi göçmen alımı ile temeldeki isteğinin nitelikli ve gelişmiş insan gücü elde etmek olduğu, bu isteği göz önünde bulundurarak göç politikaları üzerine programlamalar yaptığı görülmektedir.

Özetle Kanada, geniş bir coğrafyaya yayılmış farklı alanlarda gelişmişlik düzeyleri olan eyalet ve bölgelere sahip bir ülke olmak ile birlikte kontrollü göç alma çalışmaları konusunda planlamaları güçlü ve stratejik hamleleri rasyonel ülkelerin başında gelmektedir. Sonuç olarak Kanada, nitelikli eleman, verimli üretim, yüksek refah ortamının oluşturulması için geliştirilmiş, başarı ile işleyen göç politikalarının birçok yönetim tarafından örnek alınabileceği bir ülke olma özelliği taşımaktadır.

-Simay İlbilge Demirtel

BALKANLAR

MAKEDONYA, Balkanlar'da stratejik bir konuma sahip ve tarih boyunca çeşitli siyasi ve etnik çatışmalara sahne olmuş bir ülkedir.Yugoslavya'nın dağılmasının ardından bağımsızlık kazanan Makedonya, iç ve dış politikada denge kurma çabalarıyla dikkat çeker. Özellikle Yunanistan ile yaşadığı isim sorunu,ülkenin Avrupa Birliği ve NATO üyelik süreçlerinde büyük bir engel oluşturmuştur. Makedonya'nın siyasi yapısı ve bu süreçte karşılaştığı zorluklar, hem bölge hem de uluslararası politika açısından önemli dersler barındırmaktadır.Tarihsel olarak bakıldığında Makedonya üzerindeki mücadeleler Osmanlı İmparatorluğu'nun son zamanlarında güney Balkanlardaki milliyetçi akımlarla mücadele ettiği yıllara kadar gider.Bu yıllar daha sonra uluslararası kamuoyunda Makedonya Sorunu olarak tarihe geçmiştir.

Makedon milliyetçiliğinin gelişmesini sağlayanlar "Makedonya Makedonyalılarındır" ilkesi altında Makedonya İç Devrimci örgütü'nü kurdular.Bu örgütün programı temelde dört ögeye dayanıyordu.Birinci olarak Makedonya'nın ulusal kurtuluşunu ve tam bağımsızlığını sağlamaktı.İkincisi, bu amaca dış güçlere dayanmadan sadece yerel halkın güçlerine ve kaynaklarına dayanarak ulaşmak istemesiydi.Üçüncüsü Makedonya'yı oluşturan halklar arasında bir farklılık kabul etmemeleriydi;Müslüman Türk halkına değil,despotik Osmanlı yönetimine karşıydılar.Halklar arasında farklılık gözetmeyen,self determinasyon ilkesini esas alan bir yönetim kurmak istiyorlardı.Dördüncüsü ise,yoksul kesimin durumunu iyileştirmek istemeleriydi. Bu hareket, aydınların önderliğinde, köylülere ve küçük burjuvaziye dayanarak, silahlı eylemlerle bir devrim gerçekleştirmek istiyordu. Bu devrimin bir ulusal kurtuluş hareketi olma özelliği vardı. Ama salt bir demokratik burjuva devrimi olmanın ötesine geçen boyutları da bulunuyordu.

Temel amacı burjuvazinin gelişmesini engelleyen bir düzeni kaldırmak değildi. Tersine bölge içi etnik çelişkileri kaldırmak ve eşitlikçi bir toplum düzeni kurmak istiyordu. Ayrıca dıştan destek alarak gerçekleştirilen değil, halkın gerçekleştirdiği demokratik bir devrim olacaktı.Ayrıca bu ögelere bakıldığında etnik milliyetçiliğin önüne geçilebilmek için sivil milliyetçilik anlayışın savunulduğu görülür. Bu ilkeler doğrultusunda Makedonya İç Devrimci örgütü en çok etkin olan Bulgar Verhovistlere ve Yunanlılar Milli Cemiyeti'ne karşı savaş verdi1903 başlarında Makedonya ile en çok ilgilenen büyük devletler Rusya ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Reval'de kararlaştırdıkları reformların Osmanlı tarafından kabul edilmesini ve Makedonya'da uygulanmasını talep etti. Osmanlı'nın kabul ettiği bu reform paketi Makedonya İç Devrimci örgütü'nün beklentilerini yerine getirmekten uzaktı. Makedonya'ya daha geniş özerklik isteyen örgüt 1903 yazında İlinden Ayaklanmasını başlattı.Bu ayaklanmayı yönetenlerin amacı Osmanlıları yenmek değildi; onların yenmesini dış destekle engellemektir. Ayaklanma ne kadar uzarsa dış müdahale şansının o kadar artacağı düşünülüyordu.Ayaklanmayı ezdikten sonra dış güçlerin müdahale etmesinden korkan İttihatçılar 1908 Devrimi'ni Manastır'da ilan etmişlerdir.Ancak,bu tam anlamıyla durumu düzeltmemiş ve İngiltere,Rusya ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu duruma müdahale etti ve Osmanlı hükümeti'nin tekrar asayişini sağlayabilmesi için oraya günümüzde tam anlamıyla bir koalisyon gücü göndermiştir.Ayrıca otonom bağımsızlık verilmesi konusunda Osmanlı'ya baskı yapılmıştır.Bu sayede özerklik haklarını elde eden Makedonya Balkan Savaşları'na kadar kağıt üzerinde Osmanlı toprağı olarak bağımsızlığını elde etmiştir.Ancak çatışmalar durmamış ve Makedonya 20.yüzyılda bir çok devletin vekalet savaşlarını uyguladığı bir saha olmaya devam etmiştir ve günümüzde halen devam etmektedir.

-Arda Akkiran

KARADAĞ, Balkanlar'da bulunan küçük bir ülke olup Yugoslavya'nın dağılmasıyla birlikte 2006'da Sırbistan'dan resmî olarak ayrılmıştır. Stratejik konumundan ötürü önemli bir ülkedir. Bu yazımda Karadağ'ın son dönemlerdeki güncel gelişmelerini ve izlediği dış politikaları ele alacağım.

Karadağ bağımsızlığını ilan ettikten sonra ilk önceliği Avrupa Birliği'ne üyelik süreci olmuştur. Dış politikasını da bu önceliğe göre belirlemiştir. 2017 yılında NATO'ya katılmasıyla beraber Avrupa Birliği ile katılım müzakerelerine başlamıştır. Bu nedenle ülke iç reformlarıyla birlikte ekonomik kalkınma ve demokratikleşme süreçlerini ilerletmeye çalışmakta, bölgesel ve küresel düzeydeki değişen dinamiklere uyum sağlamaya çalışmaktadır. Bölgesel barış için yapılan çalışmalarda örnek olarak gösterilebilecek bir ülkedir. Bunun nedeni; Karadağ'da etnik ve dini olarak farklı olan topluluklar uyum içinde bir arada yaşayabilmekte, devletin tüm etnik, kültürel ve dini kimliklere saygı gösteren bir ülke olmasıdır.

Ekonomik ve siyasi açıdan kararlı ve dengeli bir şekilde ilerlemeye çalışmaktadır. Dış politikasında şu an en çok öne çıkan konunun Avrupa entegrasyonu olduğunu söylemek mümkündür. Bunun yanında NATO üyeliği dolayısıyla güvenlik ve savunma iş birliği önemli bir yer tutmaktadır. Bunu göz önünde bulundurarak komşu ülkelerle yakın iş birliği içerisinde. Dış politikasında bölgesel entegrasyonu teşvik etmeyi de ön planda tutmakta ve diplomatik girişimlerde bulunmaktadır. Avrupa Birliği entegrasyonu dolayısıyla demokratikleşmeyi ve ekonomik yapısını daha iyiye götürmek adına reformlar yapmaya devam etmektedir. Karadağ'ın turizm ve enerji gibi potansiyel sektörleri ön planda yer almaktadır. Bu sektörlerin geliştirilmesi öncelikli ekonomik hedefleri arasındadır. Ülke, Adriyatik kıyılarının güzellikleri ve tarihi zenginlikleriyle Avrupa'nın önemli turizm destinasyonlarından biridir. Enerji sektöründe ise hidroelektrik potansiyeli ve yenilenebilir enerji kaynakları, Karadağ'ın enerji güvenliği ve sürdürülebilir kalkınması için stratejik önem taşımaktadır. Karadağ Avrupa Birliği üyelik müzakerelerinde de hızla ilerleme kaydetmiş ve tüm fasılları açmıştır. AB ve NATO üyelik süreçlerinde önemli adımlar atmıştır. Kısaca Karadağ, dış politikasında Avrupa entegrasyonu ve bölgesel iş birliğine odaklanmış, demokratik standartlarını yükseltmeyi ve ekonomik büyümeyi hedeflemiş, bu amaçla da reformlar gerçekleştirmiştir. İleriki süreçte de hedefi AB üyeliğini tamamlamak ve bölgesel barışın güçlendirilmesine katkıda bulunmaktır.

-Eda Hava Çiftçi

KOSOVA, 2008'de bağımsızlığını ilan etmiştir. Bu tarihten bu yana Kosova uluslararası arenada tanınma ve kabul görme çabalarını yoğun bir şekilde sürdürmektedir. Bağımsızlık ilanının ardından çeşitli ülkeler tarafından tanındığını söyleyebilirsek de, bu tanınma geniş uluslararası çapta olmamıştır. Bu durum, özellikle Birleşmiş Milletler (BM) ve Avrupa Birliği (AB) gibi uluslararası kuruluşlarda tam üyelik elde etme hedefleri açısından büyük bir engel teşkil etmektedir.

Kosova'nın bağımsızlığını tanıyan bazı önemli ülkelere bakalım; ABD, Almanya, İngiltere ve Fransa gibi ülkeler vardır. Buna rağmen, BM Güvenlik Konseyi'nin de daimî üyelerinden olan Rusya ve Çin gibi ülkeler Kosova'yı tanımamaktadırlar. Bu sebeptendir ki Kosova'nın BM üyeliği önünde ciddi engeller vardır. Sırbistan'a da ayrı bir parantez açmak gerekir zira Kosova'nın tanınmaması adına önemli diplomatik hamleleri ve çalışmaları vardır. Sırbistan'ın bu çabaları sebebiyle bazı ülkeler Kosova'nın tanınmasını geri çekmiş ya da bağımsızlığını tanımayı reddetmiştir.

Kosova'nın uluslararası arenada tanınma çabaları yalnızca diplomatik düzeyde olmamakla beraber, ülke uluslararası spor, kültür ve sanat etkinliklerinde yer alarak kendini tanıtmakta ve uluslararası alanda meşruiyet kazanmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda, Kosova kendi sporcularına ve onların başarılarına da önem vermektedir. Bunlar bilinirlik ve tanınma süreçleri için önemli katkılar sağlar.

Kosova'nın dış politikalarını şekillendiren önemli unsurlardan biri AB ile olan ilişkileridir. 2016 yılında AB ile İstikrar ve Ortaklık Anlaşması (SAA) imzalamıştır. Bu anlaşma, Kosova'nın AB üyelik sürecinde önemli bir adım olarak görülmektedir. Ancak, tam üyelik süreci, Kosova'nın kendi iç reformlarını tamamlayamaması ve komşu ülkeler ile olan ilişkilerini normalleştirememesi gibi sebepler nedeni ile gerçekleşmemiştir.

Kosova'nın uluslararası tanınma ve bağımsızlık çabaları, ülkenin dış politika dinamiklerini şekillendirir ve aynı zamanda temel taşlarını oluşturur. Bu çabalar sadece diplomatik olarak kalmaz aynı zamanda ekonomik anlamda da devam etmektedir. Kosova, hedeflediği bağımsızlık ve tanınma düzeylerine ulaşabilirse, dış politikasının gelecekteki yönelimleri de değişecektir. Özellikle Kosova'nın Sırbistan ile ilişkileri AB ve NATO gibi uluslararası kuruluşlar tarafından yakından incelenir. Bu ilişkilerin normalleştirilmesi istenmektedir. Bu sayede Kosova'nın bu gibi önemli kuruluşlara entegrasyonu sağlanmış olacaktır. Aynı zamanda ekonomik kalkınma stratejileri adına da oldukça önemlidir.

İlk bölümde daha geniş çapta bir perspektiften şekillendirdiğim bu yazının bir sonraki bölümünde Kosova'nın Sırbistan ile olan ilişkileri ve bu ilişkilerin normalleştirilmesi çabaları detaylı bir şekilde incelenecektir. Kosova'nın bu süreçteki diplomatik girişimleri ve karşılaştığı zorluklar, ülkenin dış politikasının dinamiklerini anlamak açısından kritik öneme sahiptir.

-Mehmet Ali Ateş

DOĞU ASYA

ÇİN'DE, Xi Jinping 2023 yılının son haftası gerçekleşen Merkezi Dış İlişkiler Konferansı'nda ülkenin yeni dönemde izleyeceği politikalardan bahsetti. Devlet başkanının, Çin'in hegemonya siyasetine karşı çıkmasını vurgulayan tutumu ister istemez gözleri ABD seçimlerine yöneltti. Çin ile ABD arasındaki jeopolitik rekabetin en üst noktalarına ulaştığı dönemlere denk gelen toplantı zamanlaması dikkat çekti. Daha önce 2014 ve 2018 yıllarında, siber casusluk iddiaları ve Huawei krizi sürecinde bu toplantı düzenlenmişti. Çin'i çok kutupluluğa yönelen dünya düzeninin şekillendirici bir gücü olarak niteleyen Xi, ülkenin bu dönemde tüm uluslararası aktörlerle ilişkilerini bütünlüyci bir şekilde ele aldığını da belirtti.

Toplantıda, 2023'te 10 yılını geride bırakan Kuşak ve Yol Girişimi'ne de özel bir vurgu yapıldı. Tarihi İpek Yolu üzerindeki Doğu-Batı ticaretini yeniden canlandırmayı hedefleyen girişim, "Çin'in Marshall Planı" olarak da nitelendiriliyor. Xi Jinping, girişimin, uluslararası sistemin nasıl reforme edileceğini gösterdiği iddiasında bulunarak siyasi hegemonya kavramına bir taş daha atmış oldu.

Son birkaç ayda ise Çin-Rusya ilişkileri epey ön plandaydı. Bir düşünce kuruluşu olan Atlantik Konseyi (Atlantic Council) yazarı Michael Schuman'a göre Rus-Ukrayna savaşı iki ülkenin yakınlaşmasını sağladı. Özellikle batılı ülkelerin yaptırımlarından sonra, Çin'in Rusya'ya ihracatı bir önceki seneye göre yüzde 64 arttı. Ayrıca konulan ambargolardan beri de Rusya'nın ham petrol ihracatının neredeyse yarısını Çin'in aldığı gözlemlendi. Bu senaryoda, resmiyette barış yanlısı olan Pekin'in İsviçre Zirvesi'ne katılmamasının altını çizen Schuman, Çin-Rus ekonomisinin karşılıklı bağımlılığının diğer ülkelerin dikkatinden kaçmadığını da belirtti. G7 Zirvesi'ndeki liderlerin Çin'in ekonomik desteğinin Moskova'nın savaşıma devam etmesini sağlayan itici güç olduğunu belirtmeleri, Schuman'ın bu tezini destekledi.

Şanghay İşbirliği Örgütü 24'üncü Devlet Başkanları Zirvesi'nde de enerji önemli bir gündem maddesiydi. Bakan Bayraktar; Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, Astana'da, Çin Devlet Başkanı ile gerçekleştirdiği görüşmeye müteakip nükleer, yenilenebilir enerji ve madencilik alanlarında iş birliği mesajı verdi.

Avrupa Birliği, bloğun motor endüstrisini korumak amacıyla Çin'in elektrikli araçlarına yönelik tarifelerini yükseltti. Bu karar, 5 Temmuz 2024 itibariyle yürürlüğe girdi. Üreticilere yönelik yeni tarifeler %17,4 ile %37,6 arasında değişiyor ki bu da önceden yürürlükte olan %10'luk verginin çok üzerinde. Çin'in elektrikli araçlar endüstrisinin en büyük denizaşırı pazarı olan AB'nin bu hareketi, ABD ile ticaret savaşında olan Pekin için oldukça büyük bir darbe.

Çin Ticaret Bakanlığı sözcüsü He Yadong, bu durumda, müzakere için dört aylık bir sürenin mevcut olduğu öne sürdü. Bu harekettten etkilenen sadece Çinli üreticiler değil. Aynı zamanda Çin'de üretim yapan Batılı firmalar da mercek altında. AB, koyulan bu tarifelerle yanlış olan bir şeyi düzeltmeye çalıştığının altını çiziyor.

-Nisan Koçak

TAIWAN AND CHINA, had been problems since 1949 after the Cold War era. If we look at the problems and tensions between these countries, main problem that is sovereignty conflicts. If we look at the tensions and conflicts, they are based on background of history. After the World War II, the Japanese occupation of Taiwan, which had lasted since First China- Japanese War in 1895, ended. In that period, land's local people experienced tension with Koumintang (KMT) administration. In fact, there was the war between the Communist China Party (CCP) and KMT regime. At the end of the war, Communist China won. Leader of CCP Mao Zedong announced foundation of Republic of China in 1 October in Beijing. Members of KMT defeated and retreated to Taiwan Island because taking advantage of the weak naval power of the Communists. Partisans led by leader Chiang Kai-shek declared Taipei the temporary capital in December 1949, stating that the sovereignty of the Republic of China (ROC) founded in 1912, continued on the island. The war continued until 1949. First of all, KMT powers declared closed ports of China in June 1949. Also, KMT ships and military powers interference foreign ships. Since the railway network was not widespread in mainland China in those years, this intervention disrupted trade between northern and southern China. Immediately after the declaration of the PRC, the Communists launched an attack on the KMT-controlled Kinmen (Quemoy) Islands in the Taiwan Strait in October 1949. Nationalist KMT powers repelled the attack and prevented the Communists from advancing on Taiwan. Communists successful in their next attacks. In April 1950, it captured Hainan Island in the south-west, in May Cushman Island off the coast of Ciciang province, and in August Vanshan Island off the coast of Guangdong province.

-Melih Can Çimen

DOĞU TİMOR, Güneydoğu Asya'da, 1975-1999 yılları arasındaki dönemde Endonezya'nın işgalinde kalmış bir ada ülkesidir. Doğu Timor'un 1975 yılında bağımsızlık ilanından sonra başlayan Endonezya işgali, artan şiddet olayları, uluslararası toplumun muhalefeti, Endonezya'nın iç ekonomik krizi ve hükümet değişikliği gibi faktörler nedeniyle sona erdi. BM müdahalesi Endonezya'nın adayı terk ettiği 1999 yılında gerçekleşti ve 2012 yılına kadar devam etti. Bu süreçte Doğu Timor'da yürütülen barışı koruma çalışmaları yerel düzeye ulaşamadı ve çatışmada bir değişiklik sağlanamadı. Meseleyi yakın siyasi geçmişi yönünden inceleyelim.

1975-1999: POLİTİK VE EKONOMİK NEDENLERİYLE DOĞU TİMOR SORUNU

Aralık 1975'te tüm dünyanın sırtını döndüğü Doğu Timor'un tarihi sömürge dönemlerine kadar uzanıyor. Uzun süredir dünya güç politikalarının rüzgarlarıyla boğuşan Doğu Timor, aslında Güneydoğu Asya'daki küçük bir adanın parçası. Timor adası, Endonezya'yı oluşturan adalar zincirinin ucunda bulunuyor. İkinci Dünya Savaşı öncesinde adanın batı yarısı Hollanda, doğu yarısı ise Portekiz tarafından idare edilmekteydi. Ancak Endonezya, 1949 yılında Hollanda'dan bağımsızlığını kazanmasıyla, Timor'un batı yarısının da sahibi olmuştur. Portekiz ise adanın doğu yarısını 1975 yılına kadar yönetmeye devam etmiştir. Tarihsel politik geçmişe bakıldığında, 1950'lerin ortalarından 1970'lerin ortalarına kadar Portekiz, BM'nin özerk olmayan bölgelerin idaresine ilişkin politikasına uymayı reddetmiştir. Portekiz ve BM arasındaki bu gerginlik, Lizbon'da yeni bir rejimin iktidara geldiği 1974 yılına kadar sürmüştür. Yeni hükümet, Birleşmiş Milletler Şartı hükümlerine uygun olarak sömürge bölgelerinin kendi kaderini tayin etme hakkını ve bağımsızlığını tanıyan bir anayasa değişikliğini onayladı. Endonezya, Doğu Timor'u 27. eyalet olarak tanıdı ve orada inanılmaz boyutlarda insanlığa karşı suçlar işledi. Özellikle Doğu Timor'un bir ulus olarak tamamen ortadan kalkmasını istiyordu. Timor Denizi'ndeki petrol rezervlerinin önemi, Doğu Timor'daki bazı komünist rejimlerin Endonezya'nın bağımsızlığı taleplerini teşvik etme olasılığı ve bunun sonucunda ortaya çıkan istikrarsızlık Endonezya'nın şiddet kullanımını şekillendirdi. İşgal boyunca ABD, Endonezya ordusuna askeri eğitim vermiş ve silah satışı yapmıştır. Avustralya'nın Doğu Timor'da hem siyasi hem de ekonomik çıkarları var. Avustralya, adanın Endonezya tarafından işgalini ancak 1979 yılında tanıdı. Ancak Endonezya'nın Avustralya ile Timor Denizi'ndeki doğal kaynakların kullanımına ilişkin anlaşması işgalin ilerlemesini kolaylaştırdı. Silah ticaretinden elde edilen gelir, bölgenin enerji kaynakları, deniz yolunun önemi ve adanın Asya-Pasifik bölgesindeki stratejik avantajı, işgalinin yaklaşık 24 yıl sürmesini sağlamıştır. Özellikle Doğu Timor'un bağımsızlık hareketinin komünizmin yayılması olarak tasvir edilmesi, Birleşmiş Milletler'de hararetli tartışmalara ve hatta Endonezya işgaline destek verilmesine yol açtı. Bu dönemde en küçük komünist harekete bile Amerika'nın tepkisi Batı yanlısı rejimleri desteklemek oldu. Ancak 1998 yılında Endonezya lideri Suharto'nun yönetimden çekilmesi, ekonomik kriz Doğu Timor'un bağımsızlık sürecini tekrar gündeme getirmiştir.

1999-2012: DOĞU TİMOR'DA BARIŞ İNŞASI

Doğu Timor'da Ocak 1999'da referandum yapılmasına karar verildi. Böylece Doğu Timor ya Endonezya'da geniş özerkliği ya da özerkliğe geçişi seçecekti. Doğu Timorluların yüzde 98'i referanduma katıldı ve yüzde 78,51'i bağımsızlık yönünde oy kullandı. Endonezya'nın bağımsızlık taleplerine yanıtı çok çabuk geldi. Endonezya ordusunun oluşturduğu milisler adada yakma, yağma gibi çeşitli eylemler gerçekleştirdi. Referandum sonrasında işgal sorunlarının devam etmesi, BM Güvenlik Konseyi'ni acilen harekete geçmeye zorladı. Ancak Doğu Timor'da asker eksikliği çatışmanın bastırılmasını geciktirdi. Bölgede Doğu Timor'a yakın bir eyalet olan Avustralya, barışı korumada öncü bir rol üstlendi. Adadaki istikrarsızlığın bölgeye de sıçradığı göz önüne alındığında Avustralya bölgeye hakim olma fırsatını yakaladı.

Dolayısıyla Avustralya liderliğinde oluşturulan Uluslararası Barış Gücü (InterFET), BM kararıyla onaylanıp adaya gönderilmiştir. InterFET kırsal güvenliği sağlamayı başardı. Ancak adanın milisleri daha sonra da faaliyetlerine devam etti. Doğu Timor'un yasal bağımsızlığına kadar sorumluluğu üstlenmekte kararlı olan Birleşmiş Milletler Geçiş Yönetimi (UNTAET), bölgesel kuruluşlardan biri oldu. 1999'dan 2002 yılına kadar adada bulunmuş ve buradaki siyasi, sosyal ve ekonomik yapılanmadan sorumlu tutulmuştur. Nitekim BM, UNTAET'e Doğu Timor adına anlaşma yapma yetkisi de vermiştir. Doğu Timor'un bağımsızlığı ise ancak 2002 yılında gerçekleşmiştir. Ancak adada istikrarsızlık ve şiddet 2006'da zirveye ulaştı. Düzenin sağlanması için InterFET'e ihtiyaç vardı. Sürecin devamı olarak Birleşmiş Milletler Doğu Timor Entegre Misyonu (UNMIT) kurularak adada kamu güvenliğinin sağlanmasına yönelik çalışmalar yapıldı. UNMIT 2006-2012 arasında adada görev yaptı. BM, yaptığı seçimler nedeniyle 1999'da verdiği barış vaadini yerine getiremedi. BM'nin Doğu Timor'daki liberal barış hedefleri yüzeysel kaldı ve oradaki toplumu hayal kırıklığına uğrattı. Bu durumun temelde iki yönü var: Birincisi; BM'nin, toplum ve yönetim organları arasında ilişkiler kurmadaki başarısızlığıdır. İkincisi, Birleşmiş Milletlerin Doğu Timor vatandaşlarının günlük ihtiyaçlarına cevap verememesiyle ilgilidir.

-Yağızhan Yiğit

TAYLAND, zengin kültür mirası, nefes kesen manzaraları ve canlı şehirleriyle dolu bir Güneydoğu Asya ülkesidir. 1932 yılında gerçekleşen devrimden bu yana anayasal monarşi düzeninde yönetilen bu ülkede Kraliyet, toplum için önemli bir sosyal nitelik taşır. Aynı zamanda Senato ve Temsilciler Meclisi olarak ayrılan iki taraflı bir parlamenter yapı bulunmaktadır. Tayland'da gayri safi yurt içi hasılasının yaklaşık %12'si sadece turizm sektöründen elde edilmektedir. Dolayısıyla, ekonomik açıdan gelirinin büyük bir bölümünü turizmden sağlayan bir ülke olarak Tayland'ın turizme yönelik kolaylaştırıcı adımlar atması kaçınılmazdır. Özellikle pandemi dönemi sonrası azalan Çinli turistlerin sayısını tekrardan hedeflenen düzeye çıkarmak için Tayland'ın bu turistlere yönelik vize zorunluluğunu kaldırması da bu adımların bir örneğidir. Bir diğer örnek olarak da Çin ile ortak olarak Tayland'ın Bangkok şehri ve Çin'in Kunming şehirleri arasında planlanan yüksek hızlı demiryolu projesi sunulabilir. Son olarak da, Tayland'ın yakın zamanda yürürlüğe soktuğu "Dijital Göçebe Vizesi" uygulaması örnek gösterilebilir. Bu ve bunun gibi çabalarının sonucu olarak, Tayland'da bulunan Bangkok şehri en çok ziyaret edilen şehirlerden biri olarak 2023 yılında yaklaşık 22 milyon turisti başarıyla ağırladı.

Bulunduğu bölge bağlamında zaman zaman bir tampon ülke konumunda olabilen Tayland, özellikle finansal konularda hedging (riski dengeleme) stratejisini kullanmaktadır. Bu strateji, ekonomik gelişmenin devam etmesine ve risklerin en alt düzeye indirilmesine olanak sağlar. Bu strateji doğrultusunda Tayland; Çin, ABD, Hindistan ve Dubai gibi ülkelerle ticari alanda ilişkilerini sürekli geliştirmeye çalışıyor. Dubai ve Hindistan ile arasındaki işbirlikleri kurma hedefinde olan Tayland, Çin ile halihazırda kurulmuş olan büyük ortaklıklara ve özellikle turizm kaynaklı kazançlara sahiptir. Diğer bir taraftan ele alacak olursak da Tayland, önceden olduğu gibi Çin ile arasındaki askeri ve güvenlik alanındaki ilişkilerini de sürdürüyor. Tayland, aynı zamanda ABD ile de ekonomik işbirliğinin yanı sıra bölgesel güvenlik konularında da Çin ile arasındakine kısmen benzer bir ilişki kurmak için çabalıyor.

Sonuç olarak güncel sanayileşme seviyesi ve yatırım kapasitesi yüksek olan bir ülke olan Tayland, etkin olduğu çoğu alanda halihazırda var olan gelişimini daha da ileri seviyelere taşımak için başta Çin olmak üzere bir çok ülkeyle ilişkilerini geliştirme ve kendini dönüştürme çabası içerisindedir.

ENDONEZYA, “Küresel Güney” şeklinde adlandırılan ülke grubuna dahildir ve Güneydoğu Asya’da önemli bir jeopolitik konuma sahiptir. Güneydoğu Asya’daki yatırımları ve bölgedeki aktörlerle ilişkileri bakımından son yıllarda daha da önem kazanan Endonezya, bu yazıda İsrail ile güncel ilişkileri bakımından değerlendirilecektir. Aslında “İsrail’le ‘olmayan’ ilişkileri” ifadesinin kullanılması daha yerinde olacaktır, zira Endonezya İsrail’i bir devlet olarak tanımamaktadır. Başta Arap dünyası, ardından da Müslüman nüfusu yoğun ülkelerle olmak üzere Filistin topraklarında 7 Ekim 2023 tarihinden itibaren yürüttüğü ve çoğunlukla sivillere karşı olan operasyonlar sebebiyle sık sık diplomatik krizler yaşayan İsrail, Endonezya dış politikasında da dost bir ülke olarak bilinmiyor. Endonezya’nın dünya devletleri içerisinde en büyük Müslüman nüfusa sahip olması, kuşkusuz bu tutumun baş şekillendiricilerinden biridir. Endonezya hükümeti, her fırsatta kalın harflerle Filistin halkının yanında olduklarını, bölgede iki devletli bir çözüme gidilmesi gerektiğini ve İsrail’in mevcut aksiyonlarının kabul edilebilir olmadığını belirtiyor (Strangio, 2024). Endonezyalılar, bu tutumlarının devletleşmelerinin temelini oluşturan sömürgeleştirme karşıtı politikaları ile uyumlu olduğu kanaatindedir (Salma, 2023). Endonezya’nın İsrail’e karşı bu tutumu çerçevesinde Endonezya-İsrail arasında resmî bir diplomasi bulunmamasına rağmen geçtiğimiz sene içerisinde diplomatik kriz denebilecek birkaç hadise yaşanmıştır.

Endonezya, 2023 yılı itibarıyla 1,37 trilyon Dolar GSYH’ye sahiptir. Bu da kendisini satın alma gücü bakımından Güneydoğu Asya ülkeleri içerisinde en zengin birinci, dünya devletleri arasından ise en zengin onuncu ülke yapıyor (WorldBank). İktisadi kalkınma bakımından bu denli başarılı bir ülkenin OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) tarafından fark edilmemesi mümkün değildir. 2007 yılından beri OECD faaliyetlerinin önemli bir aktörü olan Endonezya, tarihler Şubat 2024’ü gösterdiği zaman tam zamanlı üyelik için başvurusunu gerçekleştirmiştir (OECD). Başvurunun kabul edilmesi hâlinde Japonya ve Güney Kore’nin ardından OECD’ye üye olan üçüncü Asya ülkesi Endonezya olacaktır. Endonezya, üyelik konusunda ABD’nin dahi desteğini almışken önünde beklenmedik bir engel oluşmuştur: İsrail, Endonezya’nın kendisini resmî bir biçimde tanıyıp diplomatik ilişki geliştirmediği sürece OECD üyeliğinin gerçekleşmeyeceğini söyleyen birçok basın açıklamasında bulunmuştur. Endonezyalı yetkililer ise biri siyasi, öbürü iktisadi olan bu iki hadisenin alakasını anlamlandıramadıklarını ve siyasi ilişkilerde herhangi bir yumuşama görülmeyeceğini belirtmiştir (Shofa, 2024). Endonezya’nın başvurusunun üstünden aylar geçmesine rağmen hâlâ üye statüsüne erişmediği de gözlerden kaçmıyor.

OECD üyelik krizi dışında kamu diplomasisi noktasında da krizlerin yükseldiği görülüyor. Futbol müsabakaları, ülke halklarının resmî ilişkiler dışında birbirleri ile yakınlaşması bakımından önemli organizasyonlardan biridir. Buna karşın 2023 yılında düzenlenen FIFA U-20 Dünya Kupası, İsrail-Endonezya ilişkilerinde siyasi diplomasinin yolunu açacağı yerde gerilimleri artıran bir faktör olmuştur. Dünya Kupası başlangıçta Bali’de oynanacak şekilde kurgulanmış; bu kurgu çerçevesinde Endonezya hükümetine bağlı Ganjar Pranowo (Merkezi Java Valisi) ve Wayan Koster (Bali Valisi), İsrail’in turnavadaki varlığı hakkında protestocu açıklamalar yapmıştır (Lai, 2023). Endonezya’nın İsrail’in listelerden çıkartılması istemesi sonucunda turnuva yetkilileri Dünya Kupası’nın Arjantin’de oynanması yönünde bir karar değişikliğine gitmiştir. Turnuva tarihlerinin 2023 Mayıs-Haziran ayları olması -yani 7 Ekim’den önce olması-, Endonezya-İsrail arasındaki gerginliğin Gazze’deki güncel sıcak çatışmadan daha derin olduğunu, Endonezya dış politikasının kronik anlamda İsrail’e karşı net ve sert bir pozisyon geliştirdiğini gösteriyor. Geçtiğimiz 365 gün içinde yaşanmış biri siyasi diplomasi öbürü kamu diplomasisi odaklı iki kriz, Endonezya-İsrail ilişkilerinin bir süre daha yatışmayacağı ve resmî bir diplomasi kurulmayacağı izlenimini veriyor.

ORTA ASYA

ÖZBEKİSTAN, son yıllarda hem iç hem de dış politikada önemli değişimler geçiriyor. Eski cumhurbaşkanı İslam Karimov'un ölümünden sonra başa gelen Şevket Mirziyoyev, 2016'dan beri ülkeyi izolasyonizmden büyük bir açılıma götürüyor, ve bu açılım son yıllarda çeşitli alanlarda açık bir şekilde görülmektedir.

Bunların önemlilerinden biri 2023 anayasa değişikliği referandumunda yaşandı. Karimov döneminde bölgedeki en dışa kapalı ve otoriter ülkelerden biri olan Özbekistan, geçen sene 30 Nisan'da anayasasını kapsamlı bir şekilde değiştirdi; yapılan değişiklikler arasında 17. maddeye eklenen devletlerin eşitliği, kuvvet kullanmama, sınırların dokunulmazlığı ve uluslararası hukuka tabilik ibareleri dikkat çekmektedir. Bunlar, Özbekistan'ın Karimov döneminde Kırgızistan ve Tacikistan gibi komşularına kurduğu baskı yoluyla istediğini elde etme yönteminden uzaklaştığına işaret ediyor, ve Mirziyoyev'in iktidara gelişinden itibaren somut politikalarıyla da destekleniyor. 2017 ve 2018'de Mirziyoyev ve Kırgızistan ve Tacikistan cumhurbaşkanları birbirlerine karşılıklı ziyaretlerde bulundular, bunun yanında 2018'de Kırgızistan'la yeni bir demiryolu sözleşmesi imzalanırken aynı sene Tacikistan'la kara ve hava ulaşımı başta olmak üzere 27 ayrı konuda antlaşma imzalandı.

Özbekistan'ın dış politikadaki yeni ılımlı yaklaşımı sadece çevresiyle sınırlı değil; Mayıs ayında Rusya'yla başta nükleer santral projesi olmak üzere çift taraflı ilişkileri genişletmek adına 27 antlaşma imzaladı – Ukrayna'daki savaşa karşı ise net bir tavır almaktan kaçınıyor. Özbekistan'ın nötr duruşuna rağmen Rusya'nın Ukrayna'ya müdahalesi Özbek tarafında endişe yaratmamış değil. Bu yılın Mart ayında Donbas'ta savaşmış olan ve daha sonrasında siyasetçi olan Zakhar Prilepin "kendilerine Rusça öğretmek adına" Özbekistan gibi işçi göçmenlerinin geldiği ülkelerin işgal edilmesi gerektiğini savundu, ve bu açıklamaları hem Rus hem de Özbek hükümetleri tarafından eleştirildi. Bu her ne kadar Rus hükümetinin resmi pozisyonunu yansıtmasa da Özbekistan, Orta Asya'nın geri kalanı gibi Rus etkisini üzerinden atma yolunda ilerliyor. 2021 ve 2023'te gündeme gelen Özbekistan'da Kiril alfabesinin resmi makamlarca kullanımına son verilmesi ve Latin alfabesinin reformuna dair tartışmalar da ülkenin Rus etki alanından çıkma niyetini gösteriyor.

Bununla beraber Özbekistan, Çin ile bu yılın başında bir stratejik işbirliği antlaşması imzaladı. Bunun yanında kuşak-yol projesi kapsamında Kırgızistan ve Çin'le beraber bir demiryolu antlaşmasına imza attı. 6 Temmuz'da Türk Devletler Teşkilatının Azerbaycan'daki gayriresmi zirvesinde Mirziyoyev'in yaptığı "Büyük İpek Yolu" vurgusu, Özbekistan'ı dünya ticaret ağlarının da merkezinde konumlandırmak istediğini, aynı zamanda Orta Koridor projesinin Özbekistan'a sunduğu fırsatı gösteriyor. Bu bağlamda Çin'in bölgedeki artmakta olan gücü ve Özbekistan'ın buna olumlu yaklaşımı, Özbekistan gibi Orta Asya ülkelerinin yeni bir arayış içerisinde olduğunu gösteriyor.

Özbekistan'ın geleceğine dair net bir öngöründe bulunmak henüz zor, fakat hızlı ekonomik gelişimi, yeni ticaret ağları açısından stratejik konumu ve bölgedeki en kalabalık ülke olması sebebiyle kendisini hem komşuları arasında hem de dünya sahnesinde nerede konumlandığı önümüzdeki senelerde büyük önem arz edecek.

-Arda Toby Özdemir

KAZAKİSTAN, bağımsızlığını 1991 senesinde kazanmış ve çok-yönlü, proaktif bir dış politika stratejisi benimsemiştir. Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) ve Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) gibi uluslararası kuruluşlarda yer almaktadır. 3-4 Temmuz 2024 tarihlerinde Kazakistan'ın Astana şehrinde Şanghay İşbirliği Örgütü'nün 24. Zirvesi gerçekleşti. ŞİÖ'nün temeli, 1996'da eski Sovyet Cumhuriyetleri ile Çin sınırlarında istikrar sağlanması amacıyla anlaşma yapmak üzere ilk kez Çin'in Şanghay kentinde bir araya gelen Rusya, Çin, Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistan liderlerince atıldı ve "Şanghay Beşlisi" adı verildi. Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Cömert Tokayev'in ev sahipliğindeki toplantıya, üye ülkeler Kazakistan, Çin, Rusya, Kırgızistan, Tacikistan, Özbekistan, İran, Hindistan ve Pakistan'dan devlet ile hükümet başkanlarının katılacağı zirvede Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan da yer alacak. Zirveye gözlemci ve diyalog ortağı olarak Belarus, Moğolistan, Azerbaycan, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri ile Türkmenistan liderleri de iştirak etti. Zirvede Birleşmiş Milletler (BM), Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü, Asya'da İşbirliği ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı, İslam Gıda Güvenliği Teşkilatı, Bağımsız Devletler Topluluğu, Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü, Avrasya Ekonomik Komisyonu gibi bir dizi uluslararası teşkilatın üst düzey temsilcileri de hazır bulunacak.

"ŞİÖ+" formatında Bağımsızlık Sarayı'nda düzenlenen zirve öncesinde liderler aile fotoğrafı için bir araya geldi. Fotoğrafın sonrasında üye devletlerin liderleri güvenlik, altyapı, enerji, çevre, sağlık, turizm, eğitim, dijitalleşme, ulaşım ve lojistik gibi çeşitli konuları konuştular. Sürdürülebilir kalkınma stratejileri, terörizmle mücadele ve ticaret ilişkilerinin geliştirilmesi gibi konular ana gündem maddeleriydi. ŞİÖ'nin güncel meselelerdeki tutumuyla gelecek çalışmalarının yer alacağı Astana Deklarasyonu ile çeşitli alanlarda 20'den fazla belgenin kabul edilmesi planlanıyor. Zirveye katılanlar arasında Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Antonio Guterres de küresel zorlukların üstesinden gelmede çok taraflı işbirliğinin önemini özellikle vurguladı. Zirvede, bölgesel istikrarın ve ekonomik kalkınmanın ilerletilmesine yönelik tartışmalar ön plandaydı. Kazakistan açısından diğer bir önemli gelişme de, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası'nın (EBRD), Kazakistan ekonomisinde olan yatırımını iki katına çıkarma planını duyurması. EBRD, Kazakistan'daki altyapı projelerine önemli yatırımlar yapmayı planlıyor. Bu projeler arasında karayolu, demiryolu, enerji altyapısı ve su temini gibi kritik alanlar bulunuyor. Bu yatırımlar, Kazakistan'ın ekonomik büyümesini hızlandırmayı ve bölgesel bağlantılarını güçlendirmeyi amaçlıyor. EBRD'nin bu yatırımları, Kazakistan'ın sürdürülebilir ekonomik büyümesine katkıda bulunacak ve ülkenin uluslararası rekabet gücünü arttıracaktır. Bu planlar, Kazakistan'ın ekonomik altyapısını modernize etmeyi ve daha çeşitli bir ekonomiye geçişini desteklemeyi amaçlıyor.

-Seray Aksu

TÜRKMENİSTAN, 27 Ekim 1991'de Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından bağımsızlığını ilan eden etmiştir. Türkiye, tarafsızlığına destek veren ve başkent Aşkabat'ta büyükelçilik açan ilk ülke olma statüsündedir. İki ülke ortak dili, dini ve kültürü paylaşımları bakımından "Bir Millet, İki Devlet" temelinde dış politika, ekonomi, eğitim vb. alanlarda olumlu ilişkiler sürdürmektedir. Türkmenistan zengin enerji kaynaklarına, tekstil sektöründe ise kaliteli hammaddeye sahiptir. Türkmenistan'ın sanayileşmesini tamamlaması için gerekli olan teknik ihtiyaçları ve sermaye açığını gidermesi bakımından Türkiye-Türkmenistan ilişkileri oldukça önem teşkil etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti ve Türkmenistan Cumhuriyeti Hükümeti ticari ve ekonomik işbirliği uzun vadeli, istikrarlı, eşit hak ve yarar ilkeleri esasına göre geliştirmeyi amaçlayarak 3 Aralık 1991 tarihinde Ekonomik ve Ticari İşbirliği Anlaşması imzalandı. 1992 yılında iki ülke arasındaki ticaret hacmi 7.5 milyon civarıyken mevcut ticaret hacmi son dört yılda üç kat artarak 2.1 milyar dolara yükselmiştir. Türkmenistan önemli bir enerji kaynağı olan gaz rezervi açısından da bünyesinde 15-20 trilyon metre küp kaynağa sahip olması sebebiyle önde gelen ülkelerdendir.

Üretiminin %90'ını ihracat eden Türkmenistan, doğal gazının uluslararası piyasalara aktarılabilmesi için "Türkmenistan-Türkiye-Avrupa Doğal Gaz Boru Hattı" ile bölgedeki petrolün taşınması için "Hızır-Akdeniz Ham Petrol Boru Hattı" projelerinin hayata geçirilmesi mevcut Rusya-Ukrayna Savaşı'nın ardından Türkiye'ye bir alternatif sunmaktadır. Enerji kaynaklarını farklılaştırma arayışında olan AB, Güney Kafkasya bölgesinden gaz ithalatını iki katına çıkarmayı amaçlayarak Azerbaycan'la bir Mutabakat Zaptı (MoU) imzalamıştır. Bu adım, AB'nin enerji kaynakları konusunda Moskova'ya olan bağımlılığını azaltmaya yönelik çabalarının birer parçasıdır. Nitekim, EPDK'nin verilerine göre Türkiye'nin Rusya'ya olan bağımlılığı 2024 yılında %68.3 olarak ölçülmüştür. Ancak günümüzde Rusya'nın gaz için birincil pazar olarak Çin'e yoğunlaşmasıyla birlikte Orta Asya gazının batıya ihracatının önünde engel kalmamıştır. Rusya'nın Çin'e yoğunlaşması, Türkmenistan'ın ihracat potansiyelini artırmaktadır. Bu kapsamda Türkmenistan ve Türkiye arasında 1 Mart 2024 tarihinde doğal gaz sektöründeki işbirliğini güçlendirmeyi amaçlayan iki ön anlaşma imzalanmıştır. Türkiye'nin jeopolitik hedefleriyle uyumlu ve bölgesel enerji dinamiklerindeki stratejik konumunu geliştiren bu anlaşmayla Ankara, "önemli bir enerji merkezi" olarak öne çıkacaktır.

Türkmenistan'ın ihracat pazarlarını farklılaştırma açıklığı, Rusya'nın Çin pazarına odaklanmasıyla Orta Asya enerji stratejilerinde yaşanan daha büyük ölçekte bir değişimi yansıtmaktadır. En nihayetinde Türkmenistan ve Türkiye arasındaki doğal gaz işbirliği, bölgesel enerji dinamiklerinde önemli bir değişimi tetiklemekte ve Türkiye'yi AB'ye karşı potansiyel bir enerji merkezi olarak güçlendirmektedir. Enerji politikası yanında iki ülkenin arasında imzalanan anlaşmalar medya, eğitim, ticaret, sağlık vb. alanlarda çeşitlilik göstermektedir. Türkiye-Türkmenistan liderleri Erdoğan ve Berdimuhamedov arasında ilişkileri pekiştiren on üç anlaşma imzalanmıştır. Bu kapsamda, "Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği İle Türkmenistan Ticaret ve Sanayi Odası Arasında Türkiye-Türkmenistan Ticaret Ve Sanayi Odası Forumu Kurulmasına İlişkin Mutabakat Zaptı", "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkmenistan Hükümeti Arasında Görsel-İşitsel Hizmetlere Dair Ortak Yapım Anlaşması", "Türkiye Cumhuriyeti Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı ile Türkmenistan Sanayiciler ve Girişimciler Birliği Arasında Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler Alanında İşbirliğinin Geliştirilmesine İlişkin Eylem Planı", "Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi Başkanlığı ile Türkmenistan Devlet Başkanlığına Bağlı Devlet Servisi Akademisi Arasında İnsan Kaynaklarının Yönetimi Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptı", "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkmenistan Hükümeti Arasında Teknik Düzenlemeler, Standardizasyon, Uygunluk Değerlendirmesi, Akreditasyon Ve Metroloji Alanlarında İşbirliği Anlaşması", "Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı İle Türkmenistan Bakanlar Kurulu Nezdinde Baş Arşiv Müdürlüğü Arasında İşbirliği Protokolü", "Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı İle Türkmenistan Devlet Televizyon, Radyo Yayıncılık Ve Sinematografi Komitesi Arasında Medya Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptı", "Türkiye Cumhuriyeti Yükseköğretim Kurulu ile Türkmenistan Eğitim Bakanlığı Arasında Yükseköğretim Alanında İş Birliğine Yönelik Mutabakat Zaptı", "Türkiye Ulaştırma Ve Altyapı Bakanlığı ile Türkmenistan Bakanlar Kuruluna Bağlı Ulaştırma Ve Haberleşme Ajansı Arasında Ulaştırma ve Bilgi Teknolojilerinde Araştırma Ve Geliştirme Faaliyetlerinde İşbirliği Mutabakat Zaptı", "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkmenistan Hükümeti Arasında Bitki Koruma ve Bitki Karantinası Alanında İşbirliği Anlaşması", "Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı İle Türkmenistan Kültür Bakanlığı Arasında Kültür Alanında İşbirliği Anlaşması", "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Türkmenistan Hükümeti Arasında Gençlik ve Spor Alanında İşbirliği Anlaşmasının Uygulanması İçin Gençlik Politikası

Alanında 2024-2026 Dönemi İşbirliği Eylem Planı" ve "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Türkmenistan Hükümeti Arasında Meteoroloji Alanında İşbirliği Anlaşması" imzalanmıştır.

Sonuç olarak, Türkmenistan ve Türkiye, ortak çıkarlar doğrultusunda ortak projeler geliştirerek bölgesel istikrarın ve refahın artırılmasına yönelik çabalarını sürdürmektedirler. Mevcut Rusya- Ukrayna krizi nedeniyle Rusya'nın doğalgaz transferinde azalan etkisi, Türkmenistan'ı global dünyada daha aktif bir aktör yapmaktadır. Bu sebeple Türkiye-Türkmenistan arası ilişkiler öncelikle enerji politikası konusuyla beraber iki ülke için elzemdir.

-İpek Balga

ORTA ASYA TÜRK TOPLUMLARI, tarih boyunca birçok kültürel, sosyal ve ekonomik dönüşüm geçirmiştir. Bu toplumların sosyo-kültürel yapısının temel dinamikleri, göçebe yaşam tarzı, aile ve akrabalık ilişkileri, din ve inanç sistemleri, sanat ve edebiyat gibi unsurlar üzerinden incelenebilir.

Orta Asya Türk toplumları, tarihsel olarak göçebe yaşam tarzını benimsemişlerdir. Göçebe kültür, bu toplumların sosyal yapısının temelini oluşturmuştur. Göçebe yaşam tarzı, doğal çevrenin sunduğu olanaklarla şekillenmiş ve hayvancılık, özellikle de at yetiştiriciliği, ekonominin ana unsuru olmuştur. Bu yaşam tarzı, toplumsal organizasyonun esnek ve dinamik olmasına yol açmış, aynı zamanda savaşçı bir kültürün de gelişmesini sağlamıştır. Orta Asya Türk toplumlarında aile ve akrabalık bağları, toplumsal yapının en temel unsurlarıdır. Aile, geniş aile yapısında örgütlenmiş olup, bireyler arasındaki dayanışma ve yardımlaşma ön plandadır. Akrabalık ilişkileri, toplumsal hiyerarşiyi belirleyen önemli bir faktördür. Aile içinde kadınlar, ev içi ekonomide ve çocuk yetiştirmede önemli bir rol oynarken, erkekler dış işleri ve hayvancılık faaliyetlerinde görev almışlardır.

Din, Orta Asya Türk toplumlarının sosyo-kültürel yapısında merkezi bir rol oynamıştır. İlk dönemlerde Şamanizm ve Tengricilik gibi yerli inanç sistemleri yaygındı. Bu inanç sistemleri, doğa ile insan arasındaki ilişkiye dayalı ritüeller ve törenlerle zenginleşmişti. İslamiyet'in kabulü ile birlikte, bu toplumların sosyo-kültürel yapısında önemli değişimler meydana gelmiştir. İslamiyet, toplumsal kurallar ve değerler sisteminde köklü bir dönüşüm sağlamış, aynı zamanda Orta Asya'nın diğer İslam toplumları ile kültürel ve ticari ilişkilerini güçlendirmiştir.

Orta Asya Türk toplumlarının kültürel mirası, zengin bir sanat ve edebiyat geleneğine sahiptir. Sözlü edebiyat, destanlar ve halk hikayeleri, bu toplumların tarihsel hafızasını ve değerlerini nesilden nesile aktarmıştır. Manas Destanı gibi büyük destanlar, bu toplumların kahramanlık ve özgürlük anlayışlarını yansıtır. Ayrıca, Orta Asya Türk toplumlarında kilim dokumacılığı, takı sanatı ve minyatür gibi sanat dalları da önemli bir yer tutar.

Orta Asya Türk toplumlarının sosyo-kültürel yapısı, tarihsel süreçler ve coğrafi koşulların etkisiyle şekillenmiş zengin bir mozaik sunmaktadır. Göçebe yaşam tarzı, güçlü aile ve akrabalık bağları, çeşitli din ve inanç sistemleri ile sanat ve edebiyat, bu toplumların sosyo-kültürel kimliğini belirleyen temel unsurlardır. Bu unsurlar, Orta Asya Türk toplumlarının tarih boyunca karşılaştıkları zorlukları aşmalarına ve kültürel miraslarını korumalarına yardımcı olmuştur.

KUZEY AMERİKA, ADALAR

TURKS & CAICOS ADALARI, sekiz büyük adadan ve çok sayıda ıssız Adacıktan oluşan bir takımadadır. Adının kökeni oldukça ilginçtir; Turks, Turks Head Kaktüsü'nden türemiştir ve Caicos, adalar dizisi anlamına gelen bir Lucayan terimi olan 'caya hico'dur. Batı Hint Adaları'ndaki bu İngiliz bağımlılığı, Bahamalar'ın 39 mil güneydoğusunda ve Miami, Florida'nın 575 mil güneyinde yer alır ve 193 mil karelik bir alana sahiptir. Ülkenin güncel nüfusu 49.309'dur. Turks ve Caicos Adaları'nın ana dili İngilizce'dir fakat İngilizce'den farklı olan bazı ifadeler ve konuşulan sözcüğe belirgin bir Turks ve Caicos havası veren bazı atasözleri ve terimler vardır. Bu adaların yerlileri, belirli kelimeleri kendilerine özgü şekilde ifade ederler ve bu da bir kişinin memleketini sadece konuşmasını duyarak anlayabilmeyi kolaylaştırır.

Ülkenin Türk isminden etkilendiği açıktır. 1870 yılında (ve sonrasında 1875 yılında), adaların hükümet temsilcisi, ülkenin bayrağını ay-yıldızlı şekilde değiştirme fikrini ileri sürmüştür. Bayraktaki ayın, ve Osmanlı Devleti tarafından kullanılan hilali, üç yıldız ise Grand Turk, Salt Cay ve Caicos Grubu'nu temsil etmesi öngörülmüştür. Fakat bu öneri, 7 Ağustos 1869 tarihli Birleşik Krallık Konsey Emri ile çeliştiği için reddedilmiştir. Emre göre, bayrak üzerinde Birleşik Krallık'a ait deniz ötesi arazilerinin hanedan arması bulunmak zorundadır.

Kilometrelerce uzanan sakin plajlarla kutsanmış ve birkaç ıssız koya yakın olan Grand Turk, yaklaşık üç yüzyıl önce Bermudalı Tuz Rakers tarafından kurulan Turks & Caicos Adaları'nın idari ve siyasi başkentidir. Renkli, Karayip tarzı yerel konutların ortasındaki Bermudalı İngiliz Sömürge mimarisi Grand Turk'ün göze çarpan mimari yapısıdır. Tuz endüstrisi sırasında ulaşım aracı olan eşekler, atlar ve sığırlar hala Grand Turk ve Güney Caicos sokaklarında dolaşmaktadır. Zincirdeki en büyük ada olan Middle Caicos, aynı zamanda en az nüfusa sahip olanıdır. Bu yemyeşil ada tarıma elverişlidir, şifalı bitkilerden görkemli meyve ağaçlarına kadar hemen hemen her şeyi yetiştirmektedir. Bu ada, Bahamalar ve Turks and Caicos'taki en büyük yer üstü mağaralarına ev sahipliği yapar.

Geçmişte "Bahçe Adası" olarak bilinen Kuzey Caicos, adaların ekmek sepeti olmuştur. Bu ada, ülke içindeki en büyük Batı Hint flamingoları sığınağının evleri olan bataklık ve yemyeşil gelgit düzlüklerinden oluşmaktadır. Ayrıca Whitby'de bulunan Kuzey Caicos'ta nadir bulunan Düdük Ördeği vardır. Lüks ayrıcalıklı olanaklara sahip Parrot Cay, yakın zamanda bir tatil köyü inşa edilmiş özel bir adadır. Bu adanın orijinal adının Pirate Cay olduğuna inanılmaktadır.

Prestijli Meridian Kulübü'ne ve küçük bir ev sahibi ve mevsimlik sakin grubuna ev sahipliği yapan Pine Cay, kilometrelerce doğa parkurları ve deniz kabuğu toplama ve kum doları arama için ideal olan bozulmamış plajlara sahip özel bir adadır.

Her tarafında plajlar bulunan Providenciales, Caicos Bank'a bakmaktadır. Bol miktarda deniz salyangozu ve ıstakoz kaynağıyla dolu olan Caicos Bank, sıg, soluk turkuaz bir denizdir ve kısmen bataklıklardan ve gelgit düzlüklerinden oluşur. Yaygın olarak bilinen adıyla Provo, yetişkin yaşama ulaşması beş yıl süren dünyadaki tek deniz salyangozu çiftliğine ev sahipliği yapmaktadır.

Verilere göre, adalar uluslararası ticaret alanında kendilerini geliştirmiş ve ürettikleri ürünlerin çoğunu dünyaya ihraç etmeye başlamışlardır.